

LUNDS
UNIVERSITET
Socialhögskolan

Det dolda genusperspektivet

**En kvalitativ intervjustudie med sex socialarbetare om
normer kring genus, sexuellt beteende och
försäljning av sex**

Ana Gostovic & Gabriella Engström

Kandidatuppsats (SOPA 63)
HT 2020
Handledare: Hans Knutagård

Abstract

Authors: Ana Gostovic & Gabriella Engström

Title: *The hidden gender perspective. A qualitative interview study with six social workers about norms regarding gender, sexual behavior and sale of sex.*

[Translated title]

Supervisor: Hans Knutagård

Assessor: Mikael Bengtsson

When we look into adolescents sexual behavior and selling of sex, we can see that there has been a greater interest for girls than for boys. We can also see historically that there has been a normative difference and that the subject is not examined in a greater extend. The aim of this study was to gain increased knowledge about how social workers in their work within the framework of LVU (The Care of Young Persons Act) affect and are affected by societal norms regarding gender, sexual behavior, and sale of sex. The method chosen for this study was qualitative interviews with six professional social workers, from six different municipalities in Sweden, who all work with LVU. For the processing method of data, a thematic analysis was chosen. The empirical data was analyzed within a social constructivist framework, through norm concepts, gender system and Becker's theory of outsiders. Results show that although a greater number of boys have experience of selling sex, the normative view is that this is an issue mainly amongst girls. Social workers have a higher inclination of attributing girls with characteristics such as weak, victim and fragile. Meanwhile boys are more likely to fall through the cracks. The study also shows that societal norms can be invisible and hard to reform. Social workers express the difficulties balancing between societal norms, framework of the law and the context the adolescents reside in. The study attempts to highlight the complexity in the investigative work with LVU and demonstrate the importance of constantly examining oneself and the environment.

Keywords: Adolescents, Norms, Sexual behavior, Sale of sex, The Care of Young Persons Act (LVU).

Nyckelord: Ungdomar, Normer, Sexuellt beteende, Försäljning av sex, Lag med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU).

Förord

Vi skulle vilja rikta ett stort tack till de sex socialarbetare som trots svåra tider under rådande pandemi, ställde upp med värdefull tid och gjorde denna studie genomförbar. Det har varit otroligt intressant och givande att ta del av era erfarenheter, kunskaper, tankar och idéer. Ni gör ett fantastiskt jobb och med era bidrag har ni hjälpt oss att i denna studie lyfta en viktig aspekt av det sociala arbetet.

Vi skulle även vilja tacka vår handledare Hans Knutagård som funnits där genom hela studiens gång. Förutom att ha varit en bra stöttepelare och rådgivare så har du med din positivitet varit en fantastisk hejklacksledare, som hela tiden trott på oss och hejat på oss.

Vi vill slutligen tacka varandra för ett fint samarbete. Trots privata och samhällseliga angelägenheter som ibland gjort arbetet tungt, så har det varit en fantastiskt rolig och givande termin att ta sig igenom ihop.

Gabriella Engström & Ana Gostovic

Lund, januari 2021

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1 <i>Problemformulering</i>	2
1.1.1 Syfte och frågeställningar	3
1.2 <i>Begreppsdefinition</i>	3
1.3 <i>Arbetsfördelning</i>	5
2. Kunskapsläge	6
2.1 <i>Sökprocedur</i>	6
2.2 <i>Normer ur ett historiskt perspektiv</i>	6
2.3 <i>Ungdomar som säljer sex</i>	8
3. Teori	11
3.1 <i>Normer och genusystem</i>	11
3.2 <i>Beckers teori om outsiders</i>	13
4. Metod	16
4.1 <i>Kvalitativ forskningsmetod</i>	16
4.2 <i>Urval</i>	17
4.2.1 <i>Val av respondenter</i>	18
4.3 <i>Genomförande</i>	19
4.3.1 <i>Semistrukturerade intervjuer</i>	20
4.3.2 <i>Bearbetning och analysförfarande</i>	22
4.4 <i>Tillförlitlighet</i>	23
4.5 <i>Forskningsetiska överväganden</i>	24
4.6 <i>Respondenterna</i>	25
5 Resultat och analys	26
5.1 <i>Killar som aktiva och tjejer som passiva?</i>	26
5.2 <i>Kontexten</i>	31
5.3 <i>Socialtjänsten men inte jag</i>	35
5.4 <i>Det dolda genusperspektivet</i>	37
6. Slutdiskussion	42
Referenser	45
Bilaga 1 – Medverkarförfrågan	48
Bilaga 2 – Intervjuguide	49

1. Inledning

Historiskt har flickors sexuella beteende varit av intresse för den sociala barnvården. Studier visar att flickors sexuella beteende har setts som ett uttryck för sociala problem och att beslut om tvångsomhändertaganden för flickor ofta grundat sig i motiveringar kring sexuellt beteende (Hamreby 2004, s. 156; Jonsson 1980, s. 10f.). LVU (SFS 1990:52 Lag med särskilda bestämmelser om vård av unga) kom 1990 och ersatte tidigare tvångslagstiftning för barn och unga. Lagen fastställer att unga kan tvångsomhändertas på grund av brister i hemmiljön enligt 2 § eller på grund av den unges eget beteende enligt 3 §. Beteende rekvisiten i 3 § LVU utgörs av missbruk av beroendeframkallande medel, brottslig verksamhet och annat socialt nedbrytande beteende (SFS 1990:52). I en LVU-utredning är det av vikt att socialarbetare ställer sig kritiska till och påvisar vikten av reflektion i beslut som tas rörande tvångsomhändertaganden. I detta blir det intressant och viktigt att reflektera kring könsnormer som finns och hur risk för den unge definieras, utifrån ett genusperspektiv.

Tidigare forskning visar att tjejer i högre grad blir omhändertagna med stöd av rekvisitet annat socialt nedbrytande beteende, medan beslut att omhänderta killar i högre grad grundar sig i rekvisiten missbruk eller brottslig verksamhet (Schlytter 1999, s. 95). Då nyare siffror inte hittats lutar vi oss mot de som redovisas i Schlytter. Vidare i forskningsläget finns redovisat hur det historiskt gjorts skillnad på killar och tjejer i samhället, kopplat till utredning och insats i det sociala arbetet.

Att fler tjejer blir omhändertagna enligt LVU 3 § blir väldigt intressant när det ställs mot forskning kring ungdomar som säljer sex. Carl Göran Svedin och Gisela Priebe genomförde en kvantitativ studie baserad på gymnasieelever som visade att 1.4% av de tillfrågade svarade att de någon gång sålt sex (Svedin & Priebe 2007, s. 24). Det var nästan dubbelt så vanligt bland killarna än tjejerna att sälja sex (ibid).

Att sälja sex är ett beteende som faller in i begreppet annat socialt nedbrytande beteende inom ramen för LVU. Trots att forskning visar att även ungdomar säljer sex, har försäljning av sex länge förknippats med vuxna kvinnor, vilket

majoriteten av forskning i ämnet visar. Ungdomarna hamnar i skymundan och vidare forskning är därmed motiverat.

För djupare förståelse är det relevant i forskningssammanhang att studera hur socialarbetare i LVU-utredningar påverkar och påverkas av normativa inställningar kring genus och sexuellt beteende. Schlytter (1999, s. 95) menar att det finns traditionella föreställningar kring kön i tillämpningen av LVU, där killars beteende kopplas till aktiva handlingar medan flickors beteende kopplas till sexuella beteenden och handlingar som inte aktivt utförs av tjejerna, utan snarare drabbar dem.

1.1 Problemformulering

I studier ser vi att ungdomar som någon gång sålt sex löper större risk för att utveckla psykosociala problem så som psykisk ohälsa, veckovis konsumtion av alkohol och antisocialt beteende (Svedin & Priebe 2007, s. 21). Utefter samhälleliga normer utformas lagstiftning och de som bryter mot normer konstrueras istället som sociala problem (Meeuwisse & Swärd 2013, s. 38f.). När det kommer till barn och unga, har samhället ytterst ansvar för deras välfärd och ett ingripande enligt LVU ses som sista insats då det är ett integritetskränkande ingripande. Den aspekt som ska vara avgörande vid tillämpning av LVU är barnets bästa (Socialstyrelsen 2015, s. 115ff.). Schlytter (1999, s. 13) menar att de mönster som framkommer vad gäller vård med stöd av LVU, i hög grad sammanfaller med normer kring kön som råder i samhället. Eftersom studier visar att fler killar än tjejer säljer sex, samtidigt som andra studier visar att tjejer i högre grad omhändertas på grund av annat socialt nedbrytande beteende, är det intressant att titta på anledningen till att inte fler killar beviljas insatser för annat socialt nedbrytande beteende med fokus på sexuellt beteende. Det är också av intresse att undersöka anledningen till att tjejers sexuella beteende i högre grad synliggörs i utredningar inom ramen för LVU.

1.1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna studie är att genom kvalitativa intervjuer och utifrån ett socialkonstruktivistiskt perspektiv, få ökad kunskap om hur socialarbetare i sitt arbete inom ramen för LVU talar om samhällsnormer kring genus, sexuellt beteende och försäljning av sex.

- Hur resonerar socialarbetare kring tjejer i diskussioner kopplade till sexualitet och sexuellt beteende?
- Hur resonerar socialarbetare kring killar i diskussioner kopplade till sexualitet och sexuellt beteende?
- Vilken betydelse kan kontexten ha för de normer som socialarbetarna ger uttryck för?
- Vilken roll har socialarbetare i (re)konstruerandet av samhällsnormer kring ungdomars sexualitet och sexuella beteende?

1.2 Begreppsdefinition

Då vi för denna studie fokuserat på att studera normer i det sociala arbetet, har vi valt att förstå socialt nedbrytande beteende utifrån Socialstyrelsens definition.

Med socialt nedbrytande beteende menas att den unges beteende avviker från samhällets grundläggande normer. Det kan betyda att den unge kan begå något eller några allvarliga brott, utan att det kan betraktas som brottslig verksamhet. Det kan också vara att den unge mer än tillfälligt vistas i olämpliga miljöer, som i t.ex. missbruksmiljöer, eller att den unge har sex mot ersättning... Vad gäller uttrycket ”beteende” framgår av förarbetena att det närmast avser en persons sätt att uppföra sig eller uppträda. (Socialstyrelsen 2020, s. 81f.)

Utifrån denna definition grundar sig socialt nedbrytande beteende i samhällsnormer. Men vad är samhällets grundläggande normer? Vad är en olämplig miljö? Är en miljö som anses olämplig för en tjej per definition även olämplig för en kille? Socialstyrelsen skriver även att ”beteende” syftar till hur en

kille eller tjej uppför sig eller uppträder. Det står inget vidare om vilket uppförande eller uppträdande som kan anses vara okej och vad som kan anses gå emot de samhälleliga normerna.

För att ett beslut om vård enligt LVU ska kunna fattas krävs att det finns en påtaglig risk för att den unges hälsa eller utveckling skadas.
(Socialstyrelsen 2020, s. 56)

Beteendet ska alltså innebära risk för den unge, för att socialt nedbrytande beteende ska kunna användas som rekvisit för tvångsomhändertagning. Men hur definieras begreppet risk? Heller inte här berör Socialstyrelsen en genusaspekt. För denna studie har vi valt att förstå socialt nedbrytande beteende i den omfattning vi ges möjlighet till utan att vidare fördjupa begreppet.

Vi har i studien valt att använda uttrycket ”att sälja sex” istället för ”prostitution”. Definitionen av prostitution beskrivs enligt SOU 1995:15 (s. 5) som ”...när minst två parter säljer respektive köper sexuella tjänster mot (vanligen) ekonomisk ersättning, som utgör en förutsättning för den sexuella tjänsten.” [översatt citat från imperfekt till presens]. Begreppet i sig är alltså inte felaktigt för vår studie, men då ”prostitution” kan förknippas med exempelvis långvarighet vilket oftast inte är fallet med ungdomar som säljer sex (Svedin & Priebe 2007, s. 30), väljer vi trots detta att frångå begreppet.

Vi har vidare valt att använda oss av benämningen ungdom istället för barn. I studier vi funnit gällande unga och försäljning av sex, benämns de unga som ”adolescents”, det vill säga ”ungdom” vid översättning till det svenska språket. Även det material som berör normer med fokus på sexualitet och sexuell beteende, har fokus på ungdomar. I juridisk mening är du i Sverige barn till det år du fyller 18 år (SFS 1990:52; UNICEF Sverige 1989, s. 15). I förhållande till rekvisitet annat socialt nedbrytande beteende kan ett omhändertagande enligt LVU göras till du fyller 21 år (SFS 1990:52). Ser vi samtidigt till vad som står i brottsbalkens 6 kapitel § 4–5 rörande våldtäkt och sexuellt utnyttjande, går det att utläsa att det i Sverige är brottsligt att genomföra samlag eller annan sexuell handling med barn under 15 år (BRB 1962:700 Brottsbalk) Med denna bakgrund har vi valt att använda oss av begreppet ungdom istället för barn.

Olika vetenskaper förstår och definierar kön på olika sätt. För att nämna några exempel; Inom medicinsk vetenskap benämns kön som biologiskt konstruerat, med skillnader i kroppens konstruktion och funktion. Inom sociologi eller humaniora benämns kön som socialt konstruerat, påverkat av omgivande struktur och kultur. I den sistnämnda används ofta benämningen ”genus” istället för ”socialt kön”, vilket även vi fortsatt kommer göra.

1.3 Arbetsfördelning

Vi har under arbetets gång delat upp arbetet till viss del, men har ändå haft gemensamt ansvar. Intervjuerna har genomförts ihop, där vi varvat vem som fört intervjun och vem som fört anteckningar. Under arbetsprocessen hade Gabriella huvudansvar för metodkapitlet, normavsnittet under kunskapsläget, samt programvaran NVivo, där den insamlade empirin sedan bearbetades och kodades gemensamt. Ana hade huvudansvar för inledning och avsnittet om att sälja sex i kunskapsläget. Vi har kontinuerligt läst varandras texter, diskuterat och tillsammans gjort bearbetningar.

2. Kunskapsläge

2.1 Sökprocedur

För att hitta lämpliga artiklar har vi använt databasen LUBSearch. De sökord vi använt är: adolescents, sexuality, history, problems, sex delinquents, prostitution, selling sex, LVU, Lagen om vård av unga, genus.

Vi har även tittat i referenslistor från relevanta artiklar och böcker för att därigenom se om vi kunnat finna fler artiklar inom samma ämnesområde. Vid sökandet av relevant forskning inom ämnesområdet har vi uppmärksammat att det fanns mycket forskning om prostitution, men att utbudet var begränsat när det kom till försäljning av sex som grund för beslut om omhändertagande inom ramen för LVU. Vi fann också att i studier om prostitution låg fokus på kvinnor som säljer sex och män som köper sex, medan unga och då speciellt killar kom i skymundan.

2.2 Normer ur ett historiskt perspektiv

Ur ett historiskt perspektiv har samhället och den sociala barnvården länge haft intresse för flickors sexuella beteende som uttryck för sociala problem. På slutet av 1950-talet användes uttryck som ”sexuell vanart” för att motivera tvångsåtgärder och det var en av de vanligaste anledningarna till att flickor placerades på ungdomsvårdsskolor (Hamreby 2004, s. 150). På 1970-talet talades det om det ”sexuella utspringet” och för en stor del av flickorna som var placerade på Skå barnby i Stockholm, motiverades placeringen med flickornas sexuella beteende (Jonsson 1980, s. 10f.). Den progressiva eran i USA framställs som extra viktig i ämnet och det finns flera likheter i hur det i Sverige gjorts skillnad på tjejer och killar utifrån normer om genus och sexuellt beteende.

Tidigt under 1900-talets Sverige var den samhälleliga synen på kvinnan att hon hade ansvar för hem och omsorg, hon ”betraktades som företrädare för dygd och moral” (Hamreby 2004, s. 40). Under samma tid var synen på kvinnan i andra delar av världen, starkt färgad av hur synen på kvinnan var under den viktorianska eran; som sårbar, svag, känslig och asexuell (Schlossman & Wallach 1978, s. 82; Abrams 2000, s. 438). Mannen å andra sidan ansågs inneha överflöd av ”sexuella

energier” vilket han behövde få utlopp för, för att må bra fysiskt och psykiskt (Schlossman & Wallach 1978, s. 87). Synen på kvinnor och tjejer var något även okonventionella kvinnor och motståndare till hur tjejer och kvinnor moraliserades, bidrog till att (re)konstruera. Detta genom sitt sätt att tala om hur osedliga flickor skulle tas om hand och hur kvinnor skulle vara i sin omsorgsroll gentemot flickorna (Hamreby 2004, s. 82; Abrams 2000, s. 441; 447). Vilken påverkan kan den normativa och moraliska synen på män och kvinnor ha haft för det sociala arbetet?

När sexuell utsatthet som lett till prostitution sätts i relation till att ha skadat eller till och med dödat någon annan, och detta visar sig ha mindre stigmatiserande betydelse än att ha prostituerat sig, blir det rätt uppenbart vilka allvarliga konsekvenser överträdelser av samhällets sexualmoraliska gränser har lett till. (Hamreby 2004, s. 81)

Tjejjens brott var i stort inte i närheten i antal eller så allvarliga som pojkarnas, men det fanns en syn på att det var allvarligare att en tjej blev ”dålig” genom osedlighet, jämfört med om en kille blev det (Westberg 1906, s. 66f.; Hamreby 2004, s. 80f.). I enlighet med den då rådande lagstiftningen kunde ett ingripande mot tjejer göras bara vid misstanke om att hon skulle kunna komma bli osedlig (Hamreby 2004, s. 98). Detta sätt att ingripa mot tjejer var inget Sverige var ensamma om. I USA räckte det att en tjej visade någon form av tecken på att hon hade haft eller skulle kunna komma att vara sexuellt aktiv (Schlossman & Wallach 1978, s. 72).

Steven Schlossman och Stephanie Wallach (1978, s. 68; 73) beskriver hur tjejer ofta dömdes hårdare för beteende som ansågs var omoraliska och som i egenart var mildare än de brott som begicks av killar. Även undersökning i Sverige visar att flickor överlag dömdes hårdare för brott inte endast kopplade till osedlighet, utan även i andra brott (Hamreby 2004, s. 138). Dock var sexualiteten och det sexuella beteendet hos tjejer något som oftast undersöktes oavsett brott (Hamreby 2004, s. 169). Av de tjejer som ställdes inför ungdomsdomstolens rätta i USA under 1900-talets början, väcktes åtal mot majoriteten av dessa med grund i misstänkt sexuell utforskning (Schlossman & Wallach 1978, s. 71). Trots att även normer kring sexualitet och sexuellt beteende för killar fanns, var dessa inte lika

snäva och mer accepterande kring att killar hade en sexualdrift som behövdes ges utlopp för (Hamreby 2004, s. 170f.). I en studie av David Lund 1924 går det att utläsa att av de ungdomar som befann sig på anstalt var det inte en enda kille som placerats med grund i osedlighet, däremot var 40% av tjejerna som befann sig på anstalt placerade med denna grund (Hamreby 2004, s. 79f.). Schlossman och Wallach (1978, s. 77) skriver att personal på institutioner för tjejer arbetade utifrån rådande stereotyper. Tjejernas sexuella uttryck skulle kontrolleras och korrigeras (Abrams 2000, s. 437). I den svenska barnvården finns skillnader i hur personalen arbetade med tjejer och killar i syfte att fostra. Medan tjejer skulle fostras till att inte betraktas som osedliga och vanartiga, fostrades män till att bli ansvarsfulla, respektabla lönearbetare och till att ta ansvar för försörjning i hemmet (Hamreby 2004, s.98ff.).

Hamreby (2004, s. 50f.) skriver att barnvårdslagens tillämpningsområde under 1934 utvidgades från att endast gälla barn upp till 18 års ålder, till att även gälla unga vuxna upp till 21 år. Detta gjordes bland annat med grund i den oro som uppmärksammades kring sedeslösa kvinnor i ålder 18–21 år och risken för prostitution bland yngre tjejer. I många av förarbetena lades fokus på risker för tjejer upp till 18 år (Hamreby 2004, s. 50). När det gäller sexuellt beteende som brott grundades ingripandet av tjejer ofta på moral, medan ingripandet av killar ofta grundades i ren juridik (Hamreby 2004, s. 158). Även när det under 1960-talet fanns en ökad orolighet kring raggare, var det tjejer som hamnade i fokus för omhändertagande, inte för att de i sig utgjorde någon problematik, utan på grund av oro för vad tjejerna kunde råka ut för (Hamreby 2004, s. 58f.). När sexualitet och kriminalitet studerades under 1980-talet uppmärksammades den sexualisering som kvinnliga lagförbrytare var med om (Myers 2009, s. 96).

2.3 Ungdomar som säljer sex

Synen på att sälja sex har varierat genom tiderna från att ha varit accepterat i antikens Grekland, tolererat under vissa förutsättningar under den Viktorianska eran (Schlossman & Wallach 1978, s. 88), till hur sexhandel i Sverige idag förstås, där det i lag är förbjudet att köpa sex men inte att sälja. Historiskt sett har myndigheters insatser och åtgärder riktats mot kvinnor som säljer sex till män

eller män som köper sex av kvinnor (Siring 2008, s. 348). Om detta beror på att majoriteten av forskningen i ämnet handlar om denna målgrupp eller vice versa är svårt att avgöra. Män har sålt sex lika långt bak i tiden som kvinnor, men detta har inte väckt lika mycket uppmärksamhet (Siring 2008, s. 347f.). Den svenska sexköpslagen (SFS 1998:408 Lag om förbud mot köp av sexuella tjänster) trädde i kraft 1999 och förbjöd köp av sex. Bakgrunden till lagen var ett jämställdhetsperspektiv där sexköp sågs som en form av våld utövad av män mot kvinnor. Tanken var att om efterfrågan minskade skulle prostitutionen minska. Hur framgångsrik lagen har varit finns det delade åsikter om.

En kvantitativ studie baserad på svar från 4 339 gymnasieelever i tredje årskursen visade att 1,4% av de tillfrågade någon gång sålt sex (Svedin & Priebe 2007, s. 24). Vid granskning av könsfördelningen framgår att det är vanligare bland killar än tjejer att sälja sex, då 1,8% av killarna och 1,0% av tjejerna uppgav att de sålt sex (ibid.). Nordiska studier visar även dem att killar i högre utsträckning än tjejer någon gång sålt sex (Helweg-Larsen 2003, s.12; Pedersen & Hegna 2003, s. 140). Svedin och Priebe studie (2007, s. 21ff.) visar att majoriteten av ungdomarna var mellan 14–18 år när de sålde sex första gången. Vidare visar studien att de ungdomar som uppgav att de sålt sex, hade en ökad risk att utveckla psykosociala problem. Ungdomarna ombads att skatta sitt mående under den senaste veckan och resultatet visade att de ungdomar som sålt sex mådde sämre än de som inte sålt sex. Svedin och Priebe beskriver att de ungdomar som sålt sex, uppskattade sin psykiska hälsa som 2–6 gånger sämre än sina jämlikar (2007, s. 30). Jämfört med de ungdomar som inte uppgett att de sålt sex, konsumerade de ungdomar som uppgett att de sålt sex 3–4 gånger mer alkohol i veckan och användandet av droger var 2–6 gånger vanligare (ibid.). Att bryta mot regler och ägna sig åt antisocialt beteende var 3–7 gånger vanligare (ibid.). Det går inte att utläsa av studien om dessa psykosociala problem fanns innan ungdomarna började sälja sex och möjligtvis var en bidragande faktor till att de tog beslutet att sälja sex, eller om de utvecklades som en konsekvens av att ungdomarna sålde sex (Svedin & Priebe 2007, s. 31). Svedin och Priebe studie visade även att ungdomarna som sålt sex hade mer sexuell erfarenhet, de hade ofta en tidigare sexuell debut, fler sexuella partners och fler sexuella erfarenheter så som att de blivit utsatta för sexuella övergrepp och att de utsatt andra för sexuella övergrepp (ibid.).

Erfarenheter kring sexuella övergrepp var 5–13 gånger vanligare och i de flesta fall hade dessa erfarenheter hänt innan de sålde sex första gången (ibid.).

Anledningen till att unga tjejer och killar väljer att sälja sex kan variera. I en studie som genomfördes 2004 och 2009 framgår att pengar var den vanligaste ersättningsformen vid försäljning av sex, men att de ungdomar som uppgav att de sålt sex i utbyte mot mat och skydd ökade från 5% 2004 till 21,6% 2009 (Fredlund et al. 2013, s. 320). Forskning kring försäljning av sex fokuserar ofta på kvinnor som säljer sex till män och män som köper sex av kvinnor. I de fall där män som säljer sex inkluderats, skrivs det om homosexuella män som köpare och säljare (Siring 2008; Eriksson & Knutagård 2005). Studien på gymnasieungdomar visar däremot att endast 24,3% av killarna i studien kunde, baserat på deras svar, anses ha en homosexuell eller bisexuell läggning (Svedin & Priebe 2007, s. 30).

3. Teori

För denna uppsats har vi valt att analysera empirin utifrån ett socialkonstruktivistiskt ramverk. Viktiga begrepp och teorier är normer, genussystem och Beckers teori om outsiders.

Socialkonstruktivism kan förstås på olika sätt. Vi kommer inte ge exempel på alla skilda förståelser, heller inte fastställa någon som rätt eller fel. De olika förståelser som finns inom socialkonstruktivism grundar sig i att problematisera verkligheten så som vi uppfattar den. Radikala socialkonstruktivister hävdar att verkligheten i dess fysiska form inte finns förrän människor uppfattar den, samt att denna verklighet är föränderlig utifrån hur och varifrån vi ser på den (Barlebo Wennerberg 2010, s. 13). En inte lika radikal socialkonstruktivist menar att sociala handlingar inte enbart är naturliga, utan kan bero på att dessa är socialt konstruerade och kan skilja sig åt exempelvis mellan olika kulturer (Barlebo Wennerberg 2010, s. 11). En gemensam nämnare för båda dessa förståelser, om än i olika utsträckning, är språket vilket utgör en viktig del och är avgörande för hur vi människor uppfattar, förstår och tolkar verkligheten.

För analysen har vi valt att anta en mildare variant av socialkonstruktivism där fokus ligger på hur normer kring genus och sexuellt beteende (re)konstrueras inom det sociala arbetet med LVU. Som Barlebo Wennerberg skriver, kommer människans sexualitet med största sannolikhet till uttryck, beroende av sociala omständigheter (2010, s. 63). Vi tar inte avstånd från att det även finns en naturlig struktur i det vi nedan diskuterar, men menar att den sociala kontexten har betydelse.

3.1 Normer och genussystem

När normer i samhället diskuteras, dyker automatiskt frågor, tankar och idéer om normalitet upp. Det är det normala som sätter normen och det är normen som utgör det normala. Men vad är normalt? Och vad är normalt när det kommer till frågor om sexuellt beteende och genus? Yvonne Hirdmans teori om genuskontraktet grundar sig i en socialkonstruktivistisk syn på världen där människor inte föds till man och kvinna utan formas till det (Hirdman 2003, s.

11). Genuskontraktet som Hirdman grundat består av föreställningar kring hur män och kvinnor förhåller sig till varandra på gruppnivå. Hon menar att samhället är uppdelat efter kön och att det i denna uppdelning finns en hierarkisk syn där det manliga värderas högre (Hirdman 2003, s. 28 ff.). Som vi i forskning kunnat se, har det tidigare funnits en ganska tydlig bild av kvinnan och mannen i samhället. Kvinnan som skör och moderlig, till och med asexuell i vissa perioder under historien. Mannen som ansvarstagande för hushållet och med starka sexuella drifter. Kvinnan och mannen har i mycket setts som varandras motparter, kompletterande varandra för reproduktion.

Om vi ser till hur befolkningen i nutida Sverige ser på kvinnan och mannen i samhället kan vi konstatera att bilden mer eller mindre har förändrats, exempelvis ses kvinnan inte längre som asexuell i den bemärkelse som tidigare gjorts och det är inte enbart mannen som är ansvarstagande för hushållet. Vi kan också se att bilden av kvinnan och mannen i samhället har förändrats i olika omfattning i andra kulturer och att normen för hur en kvinna respektive en man ska vara, skiljer sig åt i olika kontexter. Men än idag görs det skillnader, vilket bland annat kan urskiljas i hur kvinnor ses som utsatta och män som förövare (Knutagård 2007, s. 147f.). Att samhället är uppdelat i kvinnligt och manligt är även extra tydligt i arbetsfördelningen mellan män och kvinnor. Män som gör kvinnojobb riskerar att bli utsatta för förnedring och arbetet kan ses som en bestraffning (Hirdman 2003, s. 67). För att män ska gå över till kvinnoområden krävs det att det sker förändringar i arbetet som omvandlar det på ett sådant sätt att männen passar in, medan för kvinnor som går över till manliga områden krävs det att kvinnan förändras för att passa in (ibid). Judith Butler (2006, s. 11) skriver ”Genus materialiseras som en aktiv, ständigt pågående och oavslutad process i kroppar och utövas som social och kulturell praktik”. Ur denna förståelse kan det tänkas att kvinnan och mannen inte enbart är materia som skiljer sig åt. Kvinnan och mannen är även en social konstruktion som tenderar att förändras och skilja sig åt från kontext till kontext och över tid och rum.

Vilka är då med och (re)konstruerar genus? Vi vill svara alla. Mer eller mindre omedvetet är vi alla med och normerar kvinnan och mannen, deras varanden och deras icke varanden. Denna normativa process som ständigt finns närvarande i de normer som finns i samhället, uppmanar och skapar kriterier för hur kvinnor och

män ska vara (Butler 2006, s. 205; Svensson 1997, s. 98). Mannen beskrivs utgöra en norm för samhället på ett flertal plan, genom att standarder inom bland annat medicin är anpassade efter män men också genom att det som av samhället ses som manligt också anses vara mer normalt (Hirdman 2003, s. 202). Centralt för genuskontraktet är "isärhållandet" där manligt och kvinnligt skiljs åt och presenteras som varandras motsatser (Hirdman 2003, s. 65). Om människan inte lever upp till de normer som sätts kan åtgärder vidtas mot denne, något som i sin tur bidrar till att skapa och förstärka normen (Butler 2006, s. 72; Svensson 1997, s. 98). Normerna blir i detta fasta och självklara, dock ej orubbliga. När en norm införlivas i den rättsliga sfären kan det vara svårt att skönja normen (Svensson 1997, s. 227). Det blir än svårare att se normens påverkan på människan i det föränderliga samhälle vi lever i och det blir än svårare att se hur vi, den enskilda människan, är med och bibehåller normen som sådan, trots att en (re)konstruktion kan tänkas ligga i tiden. Även Hirdman ger uttryck för ett synsätt där genusordningen är något stabilt och svåruckat (Hirdman 2003, s. 75). Hur konstrueras denna ordning och varför lever den kvar? Enligt Hirdman är vi alla en del av att genusordningen upprätthålls, genom att vi i vårt dagliga liv agerar efter den och på så sätt rekonstruerar normerna som står till grund för genusordningen. Detta blir tydligt på arbetsmarknaden där segregeringen mellan män och kvinnor uppstår på nya arbetsområden där det inte kan röra sig om kvarlevor från förindustriell tid (Hirdman 2003, s. 66).

I normer finns det ett maktperspektiv. Dels ur en rättslig aspekt genom att rätten har en maktposition i att bestämma vilka normer som är relevanta (Svensson 1997, s. 226ff.) Dels ur en aspekt som Foucault kallar för *sanningens politik*, vari maktrelationer i samhället bestämmer vad som är det rätta (Butler 2006, s. 73). Hur denna makt kommer till uttryck, samt hur normer och det "rätta" fastställs och bestäms, sker bland annat genom språket. Inte bara det som sägs och skrivs klart och tydligt, utan även i det gömda; det som inte sägs eller skrivs.

3.2 Beckers teori om outsiders

Beckers teori om outsiders bygger på den socialkonstruktivistiska synen på normer. Outsider är en benämning på en person som det inte går att lita på att

denne lever enligt de regler som gruppen enats om (Becker 2006, s. 18). Alla sociala grupper har regler (Becker 2006, s. 18). Det kan vara regler som är formellt antagna så som lagar eller informella överenskommelser som benämns som normer. Sociala regler klassar handlingar som ”riktiga” eller ”felaktiga”. Sanktionerna för ett regelbrott kan se olika ut beroende på regelns art, vem det är som begår regelbrottet och vem som känner sig ha lidit skada av det. Becker hänvisar till studier om ungdomsbrottslighet när han påstår att regler appliceras mer på vissa personer än andra (Becker 2006, s. 26). Slutresultatet av dessa studier beskrivs visa att pojkar från medelklassområden inte kommer lika långt i rättsprocessen när de åker fast som pojkar från slumområden, även om det ursprungliga regelbrottet är likadant i båda fallen (ibid.).

Som tidigare nämnts är en outsider en person som avviker genom att inte följa gruppens regler. För att med viss precision kunna klassa en person som outsider behöver vi först identifiera de regler som en grupp påtvingar sina medlemmar (Becker 2006, s. 23). Moderna samhällen består av en mängd olika sociala grupper med sina egna sociala regler. Dessa regler kan motsäga varandra och skapa oenighet inom samhället kring vilka beteenden som är lämpliga (Becker 2006, s. 28). Människor kan tillhöra flera grupper samtidigt, vilket innebär att en person kan bryta mot regler i en grupp genom att följa reglerna i en annan (Becker 2006, s. 23). Becker skriver även om hur existensen av en regel inte innebär att den alltid upprätthålls. Han menar att vi inte kan säga att samhället skadas av varje regelbrott och agerar för att återställa jämvikten, utan att det finns olika former av regelövervakning (Becker 2006, s. 108).

Konstruerandet av outsiders sker genom en process som innefattar andras reaktioner på beteendet (Becker 2006, s. 27). Detta förklarar varför vi som en del av samhället inte har samma syn på alla regelöverskridare eller så kallade outsiders. Det varierar från fall till fall hur långt utanför olika outsiders befinner sig. Becker tar upp som exempel på hur de som begår trafikförseelser inte ses som allt för avvikande och därför betraktas den typen av överträdelser med större tolerans, medan de som stjälar ses som mindre lika oss andra och därför betraktas den typen av överträdelser mindre tolerant och bestraffas därmed hårdare (Becker 2006, s. 19). På samma sätt som grupper i samhället kan ha olika syn på vilka regler som gäller, kan även den som av en grupp blir klassad som outsider ha en

annan syn på saken. Personen i fråga accepterar kanske inte regeln efter vilken den döms och ser inte de som dömer som kompetenta eller legitimt berättigade att göra det (Becker 2006, s. 18).

Norbert Elias och John L. Scotson skriver också om outsiders men närmar sig ämnet ur ett grupperspektiv, där de tittar på hur grupper interagerar och delas upp i etablerade och outsiders. Maktskillnader mellan de olika grupperna påverkas av gruppens moraliska status (Elias & Scotson 2010, s.12). Den moraliska statusen definieras av den etablerade gruppen genom att de skapar både bilden av sig själva och av outsidersgruppen (ibid.). Den etablerade gruppen tillskriver sig själva de egenskaper som uppvisas av gruppens mest exemplariska och välartade del, medan de tillskriver outsidersgruppen de egenskaper som uppvisas av den gruppens mest misskötsamma minoritet (Elias & Scotson 2010, s. 12ff.). På detta sätt etableras den moraliska statusskillnaden. Genom att hålla fast tankarna om outsidersgruppen upprätthålls den moraliska statusskillnaden och i sin tur maktskillnaden mellan grupperna.

En sanning om avvikelse är att den skapas av samhället (Becker 2006, s. 23). I den här studiens fall är det socialtjänstens normerande roll som är av intresse. Beckers teori om outsiders tillåter studien att frångå fokuset på de som klassas som outsiders och vad som kan förklara deras regelöverskridning, för att istället fokusera på hur processen går till när socialtjänsten upprätthåller samhällsnormer och klassar beteenden som avvikande.

4. Metod

För denna studie har vi valt en kvalitativ ansats, där vi genomfört semistrukturerade intervjuer med socialarbetare som arbetar med LVU inom socialtjänsten. I detta kapitel kommer vi redogöra för valet av metod, urval, hur urval av och kontakt togs med respondenterna, hur intervjuerna genomfördes, samt hur den insamlade empirin bearbetades och analyserades. Inbakat i de olika avsnitten presenteras även metodologiska reflektioner som gjorts under studiens gång. Kapitlet avslutas med en redogörelse om studiens och empirins tillförlitlighet, samt ett avsnitt om forskningsetiska överväganden.

4.1 Kvalitativ forskningsmetod

Syftet med studien är att få ökad kunskap om hur socialarbetare i sitt arbete inom ramen för LVU påverkas och påverkar av samhällsnormer kring genus, sexuellt beteende och försäljning av sex. För att uppnå syftet med studien behövde vi få en djupare bild av hur socialarbetare i sitt arbete påverkas av normer. För detta ville vi undersöka socialarbetarnas resonemang, tankar och uppfattningar kring genusfrågor med fokus på ungdomars sexuella beteende och försäljning av sex. Då vi inte arbetade utifrån en eller flera hypoteser, utan istället arbetade med att dra slutsatser och skapa en teori utifrån bearbetning och analys av empirin, var en kvalitativ forskningsmetod, med en induktiv ansats, den mest lämpliga metoden. Jämfört med en kvantitativ metod erhålls ofta en mer nyanserad och varierad empiri när undersökningen är kvalitativ (Lind 2014, s. 126; Eriksson-Zetterquist & Ahrne 2015, s. 38). Respondenterna får möjlighet att djupare beskriva och ge förklaring till sina resonemang, vilket i en kvantitativ metod inte hade varit möjligt. Då studien berör normer inom det sociala arbetet, fann vi även stöd för att en kvalitativ ansats var lämplig i det Göran Ahrne och Peter Svensson (2015a, s. 12) skriver; att det genom kvalitativa metoder går att "...fånga in nyanser och sätta in normer och värderingar i ett sammanhang...".

För studiens syfte och frågeställningar var det en fördel att arbeta semistrukturerat. Respondenterna har varierad erfarenhet inom yrket och den aktuella problematiken. Med detta som grund var det en fördel att kunna anpassa följdfrågor för att få fram relevant empiri, samtidigt som jämförbarhet i de olika

fallen möjliggjordes. Inför intervjuerna utarbetades därför frågor som önskades undersökas. I en semistrukturerad intervju ses frågorna inte som en fast mall, utan fungerar som en guide, där frågorna kan anpassas och eventuella följdfrågor kan variera utifrån den information som fås fram under intervjuerna (Bryman 2018, s. 260). Genom semistrukturerade intervjuer gavs vi möjlighet att ställa frågor som i en kvantitativ metod kan vara både svåra och olämpliga att ställa, bland annat för att respondenterna i en kvantitativ metod inte ges möjlighet att vidareutveckla sina svar. Vi gavs även möjlighet till vidare fördjupning genom följdfrågor, något som hade begränsat oss i en kvantitativ forskningsmetod där detta inte är möjligt. Med en större rörlighet i vilken typ av frågor och i vilken ordning vi ställde dessa i (Eriksson-Zetterquist & Ahrne 2015, s. 38; Bryman 2018, s. 260), fick vi därmed tillgång till nya infallsvinklar som annars kunde gått förlorade. När vi i början av studien formulerade syfte och frågeställningar, samt då vi utformade intervjufrågorna, hade vi inget fokus på etnicitet och homosexualitet. En förståelse för att kontexten har betydelse i frågor kring normer hade vi med oss, men vårt fokus låg mer kring genus och sexuellt beteende i ett bredare perspektiv. Den valda strukturen för intervjuform som vi valde, bidrog till att respondenterna även lyfte fram etnicitet och homosexualitet som betydelsefulla aspekter kopplat till våra frågeställningar. Detta gav oss viktiga trådar att spinna vidare på.

4.2 Urval

Med grund till studiens syfte valde vi att intervjua socialarbetare som arbetade med LVU inom socialtjänsten. Antalet respondenter baserades på vad som var nödvändigt för att uppnå studiens syfte, samt den begränsade tid vi hade för genomförandet. Vi satsade på att intervjua sex till tio socialarbetare och landade på ett antal av sex respondenter. För att få en så varierad empiri som möjligt och för att minska risken för att resultaten skulle komma att färgas för mycket av eventuella arbetskulturer, valde vi att i urvalsprocessen vända oss till flera olika socialkontor runt om i Sverige. Arbetskulturen på en arbetsplats kan ha inverkan på hur en som person tänker, handlar och vad som väljs att förmedlas vidare i intervjuer. Skulle intervjuer gjorts med flera socialarbetare på en eller två specifika socialkontor kan därmed påverkan av arbetskulturen tänkas ha en inverkan i empirin och resultatet för studien. Detta är något vi finner stöd i hos

Peter Svensson och Göran Ahrne (2015, s. 22) som skriver att en ökad säkerhet i resultaten kan fås genom att intervjua personer från olika kontor.

I vår urvalsprocess valde vi att skicka medverkanförfrågan till fyra socialkontor belägna i olika kommuner i varje län, bortsett från Gotlands län som endast har en. Kommunerna valde vi utifrån den senaste befolkningsstatistiken från statistiska centralbyrån (Statistiska centralbyrån 2020). Vi valde den näst största kommunen och därefter varannan på listan. I denna process kom vi i kontakt med fem respondenter. Vidare fick vi även kontakt med en respondent genom vår handledare. Urvalsmetoden resulterade i att vi fick en önskad geografisk spridning bland våra respondenter där endast två arbetar inom samma län, men inte i samma kommun.

4.2.1 Val av respondenter

I planeringen av val av respondenter konstaterade vi att det kunde tänkas bli svårt att hitta socialarbetare som hade erfarenhet av det vi önskade undersöka. Bland annat eftersom vår tolkning utifrån tidigare forskning visade på att problematiken inte är omfattande och utforskad, samt då samhället under studiens gång befann sig i en rådande pandemi med Covid-19. Samtidigt hade vi en begränsad tidsåtgång att ta hänsyn till och behövde begränsa antalet respondenter efter det. Vi såg inte detta som en motgång då det i kvalitativa studier oftast är ett begränsat antal deltagare som intervjuas, eftersom det är av vikt att finna deltagare som kan bidra med relevant och rikt underlag (Lind 2014, s. 130). Vid valet av respondenter gjordes ett målstyrt urval utifrån syftet med studien. Härigenom gavs vi möjlighet att besvara våra frågeställningar (Bryman 2018, s. 498) då respondenterna valdes utifrån deras betydelse för studiens resultat. Ett fast urval och fasta kriterier för deltagande i studien bestämdes vid studiens start. Att urvalet i stort är bestämt från start beskrivs som ett icke-sekventiellt urval och vidare kan kriteriers fastställande i studiens start beskrivas som *a priori-urval* (ibid.). Under studiens gång gjordes därmed inga ändringar i urval eller kriterier.

De kriterier som fastställdes för medverkan var följande:

- socialarbetare som arbetar med LVU eller har erfarenhet av detsamma
- önskemål (men inget krav) att socialarbetaren varit i kontakt med klient där det funnits oro för klientens sexuella beteende eller oro för att denne sålt sex

4.3 Genomförande

En medverkarförfrågan (Bilaga 1) skickades ut till utvalda socialkontor. En förfrågan om deltagande publicerades även i den privata gruppen ”Socionom” på facebook, vars målgrupp är socionomer och socionomstudenter. Härigenom kom vi inte i kontakt med någon respondent. Facebookgruppen har ett stort antal medlemmar, men långt ifrån alla socionomer är aktiva på sociala medier. Det kan därför tänkas att vår tilltänkta målgrupp för studien inte såg det inlägg vi la upp. Vi tror även att det begränsade antal respondenter som visade intresse för att bli intervjuade, både genom facebook och i vår kontakt med socialkontor, kan ha påverkats av den rådande pandemin. Detta då många socialarbetare behövt stötta upp för varandra och arbetsbelastningen därmed varit högre än normalt inom verksamheterna. Det kan vara en del som upplever att de inte har erfarenhet i den problematik hos klienter som önskades och därmed tänkte att de inte hade tillräckligt att bidra med.

På grund av den rådande pandemin blev vi begränsade i hur intervjuerna kunde genomföras. Samtidigt ville vi som tidigare nämnt få en geografisk spridning, vilket också begränsade möjligheten för valet av intervjuform. Hur studenter och forskare ska förhålla sig och tänka i studier under en rådande pandemi är inget som det står skrivet om i litteraturen. Däremot fanns det både i samhället och från universitetet tydliga restriktioner att följa. Vi fick tänka ett varv extra för hur vi skulle möjliggöra intervjusituationen för studiens syfte, samtidigt som en trygg tillvaro för både oss själva och respondenterna behövde säkerställas.

4.3.1 Semistrukturerade intervjuer

Respondenterna erbjöds att delta för intervju digitalt via zoom eller teams, alternativt via telefonintervju. Fyra av intervjuerna genomfördes digitalt, medan två av intervjuerna genomfördes via telefon. Fördelarna med att genomföra intervjuerna digitalt var möjligheten att se varandra, trots avståndet. Detta upplevde vi var en fördel då vi tydligt kunde se om respondenten var tyst på grund av att denne tänkte, var färdig och väntade in oss eller kanske inte riktigt förstod frågan. Det var lättare för oss som intervjuare att låta tystnaden bestå när vi såg att respondenten tänkte och vi tror att detta kan ha haft en inverkan på svarens djup och bredd. När den som intervjuas inte syns är det lättare att missförstå tystnaden och avbryta med en förklaring eller ny fråga och därmed inte får full tillgång till det respondenten kan tänkas bidra med. Att genomföra intervju via telefon skapar också en viss osäkerhet för oss som intervjuare kring hur engagerad den intervjuade är, risk kan finnas att denne har fokus på något annat som vi inte ser. Även respondenten kan känna samma osäkerhet gentemot oss som intervjuare och ställa sig frågande till hur vi reagerar på de svar som ges, vilket kan resultera i att respondenten inte ger lika breda eller djupa svar. Bryman (2018, s. 582f.) presenterar olika studier där forskare tittat på och jämfört just dessa delar som vi ovan reflekterat kring. Även om det i någon studie funnits vissa skillnader, så har det i stora drag visat sig att oron för kvalitén i telefonintervjuer inte gjort sig någon rätt (ibid.). Fördelen med att även erbjuda telefonintervju för vår del var att det möjliggjorde intervjuer i fall där tekniken strulade eller då respondenten inte kände sig bekväm med digitala verktyg. Det digitala mötet möjliggjorde även respondenternas geografiska bredd och ett annat val av utförande hade krävt ett annat urval.

Genom att erbjuda denna form av intervjuer gavs respondenterna möjlighet att välja varifrån de önskade medverka, som hemifrån eller från arbetsplatsen. Hur svaren kan tänkas påverkas utifrån var respondenten satt är svårt att avgöra. En hemmiljö kan å ena sidan vara en trygg plats, men det kan också vara en plats där svaren kan påverkas av omgivningen och familjemedlemmar. Sitter respondenten på sin arbetsplats kan det tänkas att det personen säger begränsas. Det kan vara svårt att dela med sig av vissa tankar och åsikter om det finns en rädsla eller osäkerhet att någon kollega eller chef hör och att detta kan ha en påverkan i

arbetet. Men även arbetsplatsen kan självklart vara den trygga zonen för en intervjusituation.

Varje intervju inleddes med en uppfräschning av studiens syfte. Vi informerade om att intervjuerna var helt anonyma och att ingen personlig information som namn eller kommun, skulle komma att skrivas ut. Vidare informerade vi om att den erhållna empirin endast skulle komma att användas för studiens syfte, samt att deltagande var frivilligt. Respondenterna gavs därmed möjlighet att avstå från frågor, samt avbryta intervjun om och när de önskade. Vi avslutade inledningen med att fråga om samtycke till inspelning, vilka efter studiens färdigställande förstörts. Alla intervjuer spelades in; antingen via det digitala verktyg som intervjun genomfördes genom, eller via en applikation för ljudupptagning via telefonen.

Som tidigare nämnts hade vi i intervjuerna stöd av en intervjuguide (Bilaga 2). I guiden satte fem teman grunden för intervjun: *Bakgrund; Verksamheten; Målgrupp; Normer; Avslut*. Inom varje tema hade vi utformat tillhörande frågor. Följdfrågor varierade och utformades under intervjuernas gång. Frågorna utformade vi och bestämde ordningsföljden på, utifrån viljan att skapa ett så gott samspel som möjligt och för att det skulle bli ett bra flyt i samtalet. Vi försökte variera typen av frågor och följdfrågor i så god utsträckning som möjligt. Bland annat använde vi oss av inledande och avslutande frågor, samt frågor i syfte att få ett utvecklande eller fördjupande svar. Samtidigt som vi ville att frågorna skulle ge oss god empiri för vår studie, ville vi att frågorna skulle vara utformade på ett sätt som kändes begripliga och bra för respondenterna att besvara. För utformningen av intervjuguiden sökte vi stöd och inspiration i Bryman (2018, s. 565ff.).

Efter varje intervju transkriberades intervjuerna i sin helhet från det att intervjun började spelas in, till det att inspelningen avslutades. I transkriberingen antecknades även pauser, i de fall vi kunde se respondenten att denne tänkte, noterade vi även detta. Verbala tics så som ”ehm” och ”asså”, samt upprepningar av ord antecknades också. Bryman (2018, s. 581) poängterar vikten av att transkriberingar ska vara så exakta som möjligt, men att det för läsarens förståelse kan behövas redigeras. Vid citering redigerade vi för att det skulle bli mer

begripligt för läsaren, men samtidigt utan att det sagda förlorade sin innebörd och betydelse.

4.3.2 Bearbetning och analysförfarande

Efter hand att materialet har transkriberats, har tematisering gjorts. Att vi valde att påbörja bearbetningen av empirin i ett tidigt skede, redan innan alla intervjuer var genomförda, upplevde vi gav oss flera fördelar. Dels var det lättare att förstå materialet då vi fortfarande hade samtalet i minnet. Dels gav det oss något att arbeta vidare på och reflektera kring mellan intervjuerna och arbetsbördan blev utspridd. Att börja bearbetning och analys i ett tidigt skede är något som rekommenderas. Sparas detta tills alla intervjuer genomförts, är det större risk att det känns övermäktigt och det kan vara svårare att förstå materialet (Bryman 2018, s. 700).

Till en början gjordes tematiseringen i grova drag, vi använde oss av ”bredare” teman som vi kunde finna var gemensamma i empirin från intervjuerna. Exempel på teman som användes var ”verksamheten” och ”normer och idéer”. Materialet läste vi om i flera omgångar och efter hand trattade vi ner våra grundteman till mer specificerade teman, som passade syftet för studien. De teman vi slutligen landade i var: *Killar som aktiva och tjejer som passiva?; Kontexten; Socialtjänsten men inte jag; Det dolda genusperspektivet*. Att bearbeta materialet på detta sätt beskriver Bryman (2018, s. 702ff.) som tematisk analys. I den tematiska analysen identifieras bland annat upprepningar, likheter och skillnader i den insamlade empirin. För att lättare finna detta och jämföra de olika fallen skapade vi ett ramverk, likt den matris Bryman presenterar (2018, s. 704). Inom detta ramverk, vilket vi skapade i programvaran NVivo, placerade vi in citat och enstaka ord från alla intervjuer i olika teman. I processen fick även varje tema i varje skede en egen färg. På så sätt underlättade vi arbetsprocessen och det var lättare att förstå, reflektera kring och ompröva de teman vi fann.

Efter bearbetning av empirin har mindre justeringar i syfte och frågeställning gjorts. Justeringarna har varit av sådan art att utgångspunkten för studien fortsatt varit befäst. Syftet med justeringarna har endast varit att ge oss möjlighet att fånga in nyanser av det vi fann intressant i materialet.

4.4 Tillförlitlighet

Då studien har en kvalitativ ansats är inte begrepp som validitet och reliabilitet de rätta för att avgöra tillförlitligheten och kvalitén på studien. Relevanta begrepp är istället trovärdighet, överförbarhet, pålitlighet och konfirmering (Bryman 2018, s. 467ff.).

Vad som är det sanna i sociala sammanhang kan skilja sig beroende på vem du pratar med. Detta beror på flera olika faktorer, bland annat vilken kontext personen i fråga lever i, vilken tro denne har och hur denne tolkar och ser på omvärlden. Bryman (2018, s.467) beskriver det som att det i samhället kan finnas flera olika tankar och idéer om den sociala verkligheten. För trovärdigheten till denna studie har vi i metodavsnittet så tydligt som möjligt presenterat studiens arbetsprocess, för att visa att studien utförts i enlighet med de regler som finns (ibid.).

En del i trovärdigheten ligger i att de personer som studien omfattar, får ta del av resultaten för att kunna ge återkoppling. Visserligen innebär inte detta per basis att respondenterna behöver hålla med om resultatet, eller att ändringar behöver göras (Svensson & Ahrne 2016, s. 26). Däremot tänker vi att återkopplingen skulle kunnat bidra till att den analys vi forskare gjort, skulle kunnat färgas av sådant som respondenterna inte håller med om eller önskar ändra i efterhand. I samhället kan vi inte ta tillbaka sådant vi säger i ett första skede och även om vi direkt efter skulle omformulera oss, så är det först sagda med i (re)konstruktionen av de samhälleliga normerna. Däremot fick alla respondenter erbjudande om att ta del av det färdiga arbetet, vilket de alla tackade ja till.

Då responsvaliditet inte gjorts så som annars är önskvärt har vi valt att öka trovärdigheten för studien genom att analysera empirin utifrån tre begrepp och teorier; normer, genusystem och Beckers teori om outsiders. Vi har även i processen tagit del av och arbetat med material från flera olika forskare och författare. Denna metod kallas för triangulering och innebär att forskaren genom att kombinera olika metoder, typer av data, teoretiska perspektiv eller studier, försöker fånga in det fenomen som studeras och på så sätt få ett mer korrekt och objektivt resultat, än om exempelvis endast en metod hade använts (Svensson & Ahrne 2015, s. 25f.).

Överförbarhet i kvalitativa studier syftar till att resultaten ska kunna överföras till en annan kontext, en annan tid och rum (Bryman 2018, s. 468). I en kvalitativ studie görs oftast djupdykningar. För en ökad möjlighet till överförbarhet strävas det därför efter så fylliga och deskriptiva intervjuer som möjligt (ibid.). I resultatet har vi strävat efter att återge så fylliga beskrivningar som möjligt från den insamlade empirin och vid citering har vi endast gjort få ändringar, detta med hänsyn till läsarens förståelse. Redan i vår urvalsprocess valde vi att söka respondenter lokaliserade på olika socialkontor runt om i Sverige. Genom att presentera likheter och skillnader ur empirin, är sannolikheten stor för att resultaten även går att applicera på andra miljöer och andra socialarbetare som arbetar eller har arbetat av LVU.

För en ökad pålitlighet har vi antagit ett granskande synsätt (Bryman 2018, s. 468). Vi har strävat efter att tydligt presentera forskningsprocessen i alla dess steg. Då pålitligheten även påverkas av hur processen presenteras är det eftersträvansvärt att texten är tydlig och klar, lätt att läsa och förstå (Ahrne & Svensson 2015b, s. 244). I detta har vi kontinuerligt fått återkoppling på vår arbetsprocess av vår handledare, i syfte att säkerställa en korrekt redogörelse för forskningsprocessen.

Konfirmering innebär att forskaren försöker säkerställa att studien genomförts i god tro, utan påverkan av personliga värderingar eller teorier (Bryman 2018, s. 470). Fördelen med att vara två forskare i studien är att vi kritiskt kunnat granska varandra. Vi har genomgående i bearbetningen och analysen förhållit oss till tidigare forskning, studier och valda begrepp och teorier. Begrepp och teorier har flera gånger diskuterats och omarbetats utifrån det empiriska materialet och den tidigare forskningen. För ytterligare konfirmering har vår handledare även fått möjlighet att ta del av våra funderingar och diskussioner i dessa frågor, vilket han kunnat ge återkoppling på.

4.5 Forskningsetiska överväganden

Det är viktigt att i genomförandet av en studie ta hänsyn till de personer som medverkar eller ingår i empirin. Detta innebär att studiens eventuella skada och nytta måste vägas mot varandra (Vetenskapsrådet, 2017, s. 13). Respondenterna

fick ta del av en medverkarförfrågan, där syftet med studien framgick. I början av varje intervju informerades även respondenten om dennes frivillighet i deltagande för studien, att den skulle anonymiseras och att materialet endast skulle komma att användas i forskningssyfte. I intervjusituationen fördes inga anteckningar där respondentens identitet framkom. Vi valde även att namna inspelningar och transkriptioner med datum.

Genom anonymisering säkerställde vi att varken obehöriga eller vi som genomförde studien, kan koppla ihop den insamlade empirin med en specifik individ (Vetenskapsrådet, 2017, s. 41). Transkriptioner och inspelningar förstördes efter studiens färdigställande. Genom dessa åtgärder uppfylldes konfidentialitetskravet. Nyttjandekravet innebär att informationen som samlas in om enskilda personer endast får användas för forskningsändamål. Då vår insamlade empiri inte kan spåras till en enskild person, samt att vi inte kommer använda den i andra syften än för aktuell forskning, är även nyttjandekravet uppfyllt.

4.6 Respondenterna

Av de intervjuade är två män och fyra kvinnor. De är socionomer och jobbar inom socialtjänsten med LVU och har allt från 1 år till 20 års erfarenhet av detta. Fyra av de intervjuade har mer än 10 års erfarenhet och fem av de intervjuade har erfarenhet av utredningar där det funnits oro för sexuellt destruktivt beteende, samt oro för att ungdomen sålt sex. I några av de fall där det finns erfarenhet av att ungdomen sålt sex, har det poängterats att detta inte alltid varit i utbyte mot pengar. Istället kan det handla om narkotika eller mat.

Med utgångspunkt till utlovad anonymitet kommer det vidare inte framgå någon personlig information om studiens respondenter. Det innebär att varken namn eller kommuner kommer att skrivas ut. Vi kommer istället kalla de intervjuade för *Stefan, Malin, Christina, Hanna, Joakim och Sara*.

5 Resultat och analys

I detta kapitel kommer resultat och analys från den insamlade empirin att presenteras, detta för att ge läsaren en fördjupad förståelse för våra tolkningar och resonemang, samt i hopp om att skapa en egen tankeprocess hos läsaren. För att ge en djupare förståelse för den diskussion vi för, har vi även valt att väva in citat från våra respondenter. Kapitlet är indelat i de fyra teman som vi fann genom bearbetningen av materialet och som är centrala i respondenternas redogörelser.

I *Killar som aktiva och tjejer som passiva?* redogör vi för likheter och skillnader i hur socialarbetare talar om och resonerar kring tjejer och killar, kopplat till sexuellt beteende och försäljning av sex. I detta avsnitt visar vi på att det runt oss finns normer som har en möjlig inverkan på hur genuskillnader görs.

I *Kontexten* visar vi exempel på hur kontexten kan vara avgörande för rådande normer och hur dessa kan inverka på socialarbetare och deras arbete med LVU-utredningar. Vi menar att då normer (re)konstrueras i en social kontext är dessa även föränderliga och kan skilja sig åt utifrån olika kontexter.

I *Socialtjänsten men inte jag* problematiserar vi det sociala arbetet utifrån olika former av normer och normativa processer. Vi syftar till att visa att socialarbetaren har flera aspekter att ta hänsyn till i sitt arbete, något som både kan påverkas av och inverka på samhällsnormer.

I *Det dolda genusperspektivet* syftar vi till att påvisa att normer kring genus, sexuellt beteende och försäljning av sex, mer eller mindre alltid finns med i det sociala arbetet. Detta oavsett om det är uppenbart för socialarbetaren eller inte.

5.1 Killar som aktiva och tjejer som passiva?

Under 1900-talets mitt gjordes det skillnad på killar och tjejer i intagningsorsak kopplat till sexuell vanart. Hamreby (2004, s. 143) beskriver att medan de killar som togs in på grund av sexuell vanart kategoriserades utifrån beteende, gjordes det inte någon form av kategorisering med tjejer. Vidare tolkar Hamreby detta sätt att kategorisera killar men inte tjejer, som att ett större intresse att skapa förståelse för just killar fanns. Samtidigt har det i barnavårdsärenden gått att utläsa att en större vikt oftast läggs vid sexuellt beteende i utredningar för tjejer som utreds för

osedlighet, jämfört med vad som görs i ärenden med killar som utreds för osedlighet (Hamreby 2004, s. 155ff.). Om det nu fanns ett större intresse för att skapa förståelse för killarna, hur kommer det sig då att det var tjejerna som undersöktes grundligare? Och om vi ser till idag, hur påverkade är socialarbetare av de normer som finns i samhället? Likt Sara säger så kan socialarbetare tänkas upplevas ”som en grupp människor som har en öppen syn och inte är så dömande”. Visst ingår det i socionomutbildningen att vara kritisk till och uppmärksam för normer. Och visst vill den som utbildar sig till socionom den andres bästa oavsett omständigheterna och kontexten? Men vad är det som säger att den som är kritisk och uppmärksam till normer, samt vill den andres bästa, inte kan påverkas av de rådande normerna? Stefan säger att socialarbetare nog kan ha synen på tjejer som offer och killar som gärningsmän, men säger samtidigt ”jag tror vi är lite mer tränade.”.

Knutagård (2007, s. 147f.) för en diskussion kring de normativa skillnader som går att urskilja ur ett genusperspektiv kopplat till sexualitet. Likt han beskriver att tjejer än idag ofta ses som offer och killar som förövare, kan vi ur empirin på flera ställen urskilja hur normer påverkar socialarbetaren i dennes tankegångar kring de frågor som ställts under intervjuerna. När det kommer till hur killar respektive tjejer benämns, finns det skillnader. När det har talats om tjejer som ger större uttryck för sin sexualitet eller som säljer sex används ofta ord och uttryck som svagare, utnyttjade, nedslitna, som skadeskjutna djur, trasiga, skamligt, offer, med mindre möjlighet att styra över sina val, synd om, i underläge, utsatta, värnlösa, sköra och söndertrasade. Stefan säger:

Sen finns det ju rent objektivt liksom, tjejer kan bli gravida. Det är värre, om man inte skyddar sig och så. Generellt sett så tänker jag mig nog att man upplever eller tänker sig att tjejer är mer offer än killar. Att man har mindre möjlighet att styra över sina val och så. (Intervju med Stefan)

Vi tolkar det som att konsekvenserna för en tjej kan tänkas vara värre än vad de är för en kille. Flera respondenter ger just denna bild av tjejen som utsatt och som ett offer.

Jag menar dom är i underläge gentemot män och när unga flickor och kvinnor vistas i miljöer med män framförallt, de umgås ju med grabbarna som är kriminella med narkotika och grejer, så finns en större oro för att dom dels blir utnyttjade sexuellt och slagna. Jag tänker lite rent generellt så blir man bekymrad över dom här kvinnorna som vistas i dom här miljöerna, på grund av att de är så himla utsatta. En kille, han kan bli precis lika illa behandlad han med, men det är just det här att de är flickor och att de är ganska värlösa ifall att de hamnar tillsammans med män. (Intervju med Hanna)

Vi ställer oss frågande till vad det är som gör att tjejer anses vara värlös och inte killar. Där är något som bidrar till en ökad oro för just tjejer. Detta kan vi även se hos andra respondenter, bland annat hos Malin som säger:

Det finns fortfarande kvar synen på att flickor är sköra och ska tas om hand. Det är inte riktigt samma syn på killar. (Intervju med Malin)

De skillnader vi ser i hur respondenterna uttrycker sig kring synen på killars sexualitet, är att de inte använder sig av förstärkande ord, samt att uttrycken som används för tjejer inte används i samma utsträckning. Det uttrycks även att killar utnyttjar sin maktposition och att deras sexuella beteende ses som oproblemiskt, såvida det inte rör sig om exempelvis homosexualitet eller att de begått ett sexualbrott. Elias och Scotson (2010) beskriver hur en del grupper tillskrivs egenskaper utifrån gruppens struligaste medlemmar, medan andra tillskrivs egenskaper utifrån gruppens mest exemplariska medlemmar. När det gäller killar och tjejer tänker vi att killar ofta tillskrivs de starkaste medlemmarnas egenskaper och förväntas därmed leva upp till dessa. Tjejerna å andra sidan tillskrivs de svagaste medlemmarnas egenskaper och behöver därmed tas om hand. Vi ser även dessa skillnader i hur respondenterna svarar kring tjejer och killars eventuella påverkan av att sälja sex, samt motivet bakom. Tjejer kan tänkas uppleva att det är något som förväntas av dem och att det kan vara en form av bekräftelse. Detta är inget som kommer till uttryck för killarna. Istället beskrivs försäljning av sex kunna vara en del av utvecklandet av sin identitet hos homosexuella killar. Gemensamt i respondenternas svar är att motiven för båda könen kan grunda sig i

nyfikenhet, basala behov, ekonomi, missbruk, tidigare utsatthet och psykisk ohälsa.

Precis som det i samhället finns normer för hur vi ska tala och klä oss, så finns det normer kring vad som är maskulint och feminint (Knutagård 2007, s. 149). Utifrån den omfattning och med de ord som tjejer beskrivs i empirin, får vi en uppfattning av att det kvinnliga könet ses som bräckligare och svagare. Det har alltid funnits en bild av kvinnan som det svagare könet (Schlossman & Wallach 1978; Abrams 2000), vilket verkar leva vidare. Sen kan vi fråga oss om och varför det är så och på vilket sätt kvinnan är svagare? Är det så att kvinnan verkligen är svagare, eller är det en normativ föreställning vi har? Är det föreställningen om kvinnans svagare psyke och fysik som detta grundar sig i? Joakim säger:

Jag tror att vi fortfarande lever i ett patriarkaliskt samhälle. Jag tror att synen på kvinnans sexualitet inte är jätte långt ifrån vad den var i början på nittonhundratalet. Det är kontrollerande och så. (Intervju med Joakim)

Två av respondenterna upplever just att det inom socialtjänsten kan talas om tjejer på ett ålderdomligt och förlegat sätt, vilket är en del i hur normer (re)konstrueras. Som Becker beskriver så sker det en process där andras reaktioner på vissa beteenden bidrar till normer och skapandet av outsiders (Becker 2006, s. 27). Det skapas ett ”vi och dem”. Grupperingar på detta sätt går att finna på olika nivåer i samhället. Det kan vara ”vi” som i ungdomarna som bor i en och samma kommun och ”dem” för ungdomarna som bor i grannkommunen. Det kan även vara ”vi” socialarbetare och ”de” ungdomarna. Eller så kan det vara ”vi” som förhåller oss till de samhälliga normerna och ”de” framförallt tjejer som inte förhåller sig till desamma. Elias och Scotson (2010, s.12) beskriver maktförhållandet mellan grupper av etablerade och outsiders, och menar att maktskillnaden grundar sig i gruppens moraliska status.

I frågan om varför fler tjejer omhändertas med grund i rekvisitet sexuellt destruktivt beteende, resonerar Stefan som så att ”Normen i samhället är att tjejer och killars sexualitet är olika.” Detta skulle kunna förstås som en gruppering där tjejerna, blir outsiders. Medan Sara upplever att killars sexualitet undersöks lika

mycket som tjejers, så uppger övriga respondenter att de tror att socialarbetare nog inte undersöker killars sexualitet i samma utsträckning, även om det är det som strävas efter. I teorin om outsiders misstänkliggörs den som står utanför ”vi-gruppen”, det vill säga den grupp människor som lever efter rådande normer (Becker 2006, s. 18). Att tjejers sexualitet och sexuella beteende troligtvis undersöks i en större omfattning, kan uppfattas som ett misstänkliggörande, att tjejer döljer något och inte går att lita på. Samtidigt har studier visat att fler killar har erfarenhet av att sälja sex (Svedin & Priebe 2007, s. 24; Helweg-Larsen 2003, s.12; Pedersen & Hegna 2003, s. 140). Christina och Hanna ger båda en bild av att killar inte omhändertas med grund i rekvisitet sexuellt destruktivt beteende, utifrån att de oftast omfattas av andra kriterier för LVU och Malin uttrycker att det är svårare att upptäcka killar som säljer sex. Christina tror att det finns ett mörkertal bland killar som säljer sex och säger att ”det kan vara så att killar påverkas av normerna om att de ska tåla saker, att de inte tänker att de blir utsatta för något fruktansvärt”. Hon ger uttryck för att normen för killar är att de ska vara macho, stora och starka, vilket kan medföra att det är mer skamfyllt att sälja sex.

Varför misstänkliggörs och undersöks inte killar i samma utsträckning som tjejer?
Malin får exemplifiera hur ett svar på denna fråga skulle kunna se ut:

Folk har andra attityder när det gäller tjejer och fångar upp signaler på ett annat sätt. Man förväntar sig inte riktigt att en pojke säljer sex.
(Intervju med Malin)

När normen i samhället skiljer sig från den enskilde socialarbetarens föreställning och idé, eller när normen i samhället skiljer sig från den kontext vari klienten lever, blir det mer problematiskt. I detta behöver socialarbetaren ta ett beslut för hur denne ska resonera och besluta i ärendet. Stefan beskriver det som att den sociala kontexten behöver tas i beaktande och att socialarbetaren sätter sig i en glidande skala mellan denna kontext och samhällets normer. Han beskriver att synen på sexuella beteenden då kan skilja sig från fall till fall. Liknande resonemang dyker upp senare i samtalet, där Stefan säger:

I diskussionen kring sexuellt destruktivt beteende, vad skulle det innebära? Då hamnar du ju i nån slags idé om att det möjligen är olika för killar och tjejer. Att om tjejer har flera partners så är det mer destruktivt än om killar har det, är det så eller inte? Och då kan man ju tycka rent sådär objektivt ”nej det är det inte, utan var och en har rätt till sin kropp och sin sexualitet”. Problemet är att samhället inte ser det så. Och omgivningen ser det inte så. Och då tänker jag att vi ofta får gå vägen runt och försöka hålla oss neutrala till det rent värderingsmässigt. Vi måste ändå betrakta det utifrån hur omgivningen ser på det. Ett normbrytande beteende är ju ett brytande mot normer och om normen är att tjejer inte har samma sexualitet som killar så bryter man normen på det sättet. (Intervju med Stefan)

Likt Becker beskriver hur reaktioner i omgivningen påverkar den normativa processen i skapandet av outsiders (2006, s. 27), påverkar omgivningen socialarbetaren i den normativa process som även sker internt inom den sociala verksamheten. Även Hirdman menar att rådande normer påverkas av och upprätthålls genom hur människan agerar. Hon förklarar det som att människan skapar förståelse och ordning genom att kategorisera världen (Hirdman 2003, s. 71). Dessa kategorier tillskrivs egenskaper och skapar normer kring hur saker bör vara. “*Talet är verklighet, speglar villkor och verklighet och skapar villkor och verklighet.*” (Hirdman 2003, s. 25). Detta citat sammanfattar den socialkonstruktivistiska synen på normskapande som är relevant för resonemang kring hur socialarbetare påverkas av rådande normer men också bidrar till normers upprätthållande. Hur socialarbetaren i slutändan väljer att formulera sig och till vilken norm eller kontext denne lutar sig mot i en LVU-utredning, kommer ha en påverkan för (re)konstruktionen av eller omarbetningen av de rådande normerna. Självfallet är vi medvetna om att den enskilde socialarbetarens påverkan på normer inte enskilt har en stor påverkan.

5.2 Kontexten

Ett återkommande tema i empirin är kontexten. Respondenterna lyfter kontextens påverkan på socialtjänstens syn, utredningar och beslut. Hirdman likställer

kontexten med att kräva empati, förståelse för den talande (Hirdman 2003, s. 24). I det här fallet handlar det om socialarbetarnas försök att förstå ungdomarna. Klass, etnicitet och sexualitet är de aspekter av kontext som tydligast dyker upp i materialet.

Inom etnicitet finner vi begreppet heder och materialet visar att ett flertal av respondenterna reflekterat över heder som en betydelsefull kontext i förhållande till arbetet med ungdomar och då främst tjejer. Som Becker (2006, s.28) beskriver består samhället av en mängd olika grupper med egna sociala regler. Stefan lyfter detta när han uttrycker att socionomer behöver väga samhällets normer i förhållande till vilken värld tjejerna lever i. Han beskriver hur socialtjänsten tar hänsyn till kultur och tänker på hur det drabbar tjejerna när de gör sammanvägningar av familjen och samhällets normer. En ungdom kan vara del av flera grupper samtidigt vilket innebär att ungdomen kan bryta mot reglerna i en grupp genom att följa reglerna i en annan (Becker 2006, s. 23). Därav kontextens betydelse när bedömningar görs inom socialtjänsten. Däremot uttrycks inte några resonemang kring hur heder påverkar killar än att samma hederskontext för en kille inte ses som ett bekymmer. Inom etnicitetskontexten ser vi även att majoriteten av respondenterna nämner afghanska ensamkommande eller papperslösa killar som en grupp där de har erfarenhet av att försäljning av sex förekommer. Trots denna uppfattning är det få som har utrett eller omhändertagit killar för socialt nedbrytande beteende.

De jag stött på är ensamkommande pojkar som säljer sex till homosexuella män, svenska män. Det har jag stött på ett flertal. Dem har inte lett till LVU, tror inte ens det anmäldes så mycket. (Intervju med Malin)

Etnicitet räcker inte som fristående kontext i försöket att förstå de ensamkommande killarnas situation utan även klass spelar en stor roll.

Men sen har jag sett de pojkarna som kommer ensamkommande, dom är fattiga, har inga föräldrar, de har inga pengar. En del utav dom har psykisk ohälsa. (Intervju med Malin)

Klass spelar en central roll i respondenternas resonemang om ungdomar som säljer sex. Empirin visar att respondenterna till stor del, delar uppfattning om att motiven till att sälja sex i första hand är ekonomiska. Denna uppfattning styrks av forskning vars resultat visar på att så är fallet (Fredlund et al. 2013, s. 320). Den insamlade empirin visar att flera respondenter har en uppfattning om att finansieringen av drogbruk kan vara en bakomliggande orsak till att ungdomar säljer sex. Enskilda respondenter nämner även att det kan vara behov av pengar till nöjen som ligger bakom motivet. Malin lyfter psykisk ohälsa som en faktor. Hon är inte ensam om att se försäljning av sex som potentiellt självskadebeteende, men illustrerar med sitt citat hur ekonomi kan vara det första socialarbetare tittar på.

När man stöter på tjejer som sålt sex, då kan man tycka att hon ”behöver ju inte, det finns ju försörjningsstöd, hon skulle inte behöva”. Pratar man med dem om det, så är det andra saker. Det är bekräftelse, de kommer från trasiga familjer. De gör det även utifrån psykisk ohälsa. (Intervju med Malin)

Stefan menar att klass kan vara en viktig faktor i hur lätt eller svårt det kan vara för socialtjänsten att få information om ungdomar som säljer sex. Han beskriver att ungdomar från välbärgade områden kan erbjudas större frihet, medan ungdomar på stödboenden inom socialtjänsten utsätts för en större övervakning och kontroll. Miljön påverkar också vilka möjligheter ungdomen har till att gömma de pengar som försäljning av sex kan inbringa. Likt Svensson (1997, s. 227) beskriver att normer inom den rättsliga kontexten är svåra att se utifrån att de är så självklara, kan det tänkas att den kontextuella verkligheten och normerna i denna, är så självklara att omgivningen i vissa fall inte uppmärksammar och ser försäljning av sex, medan detta görs i större utsträckning i andra fall. Förutsättningarna att dölja sitt normbrytande beteende kan se olika ut och då socialtjänsten främst jobbar med orosanmälningar, är det av vikt att utomstående ser och anmäler så att socialtjänsten kan få kännedom om problematiken.

Forskning i ämnet visar att mängden ungdomar som uppger att de sålt sex i utbyte mot basala behov så som mat och husrum ökat (Fredlund et al. 2013, s. 320). Inom lagen om sexköp definieras sexköp som en transaktion där sexuella tjänster

utbyts mot kompensation, vanligen i form av ekonomiskt medel (SOU 1995:15, s. 5). Kanske är det därför synen på försäljning av sex i utbyte mot basala behov ofta inte ses på samma sätt som i utbyte mot pengar.

Om det är att en heterosexuell kille säljer till en kvinna tror jag knappt att de inblandade tänker att det handlar om köp. Utan så här är det bara. ”Killar vill ha sex och jag har en lägenhet, klart dem kan få en macka innan dem går och så”. (Intervju med Stefan)

Citaten från intervjun med Stefan belyser inte endast hur försäljning av sex i utbyte mot annat än pengar kan ses som mindre allvarligt. Med hänseende till ovan citat där transaktionen inte beskrivs som ett sexköp, belyses även hur synen på heterosexuella killar som säljer sex skiljer sig från synen på tjejer. Detta i enlighet med Schlytter (1999, s.95) som skriver om hur killars beteende ofta kopplas till aktiva handlingar, medan tjejers beteende ofta kopplas till beteenden och handlingar som inte aktivt utförs av de själva, utan snarare drabbar dem. Bilden av killar som aktiva och tjejer som passiva stämmer väl överens med Hirdmans (2003, s. 65) teori om hur könen delas upp och ofta tillskrivs egenskaper som står i motsats till varandra.

Hamreby (2004, s. 58f.) beskriver hur debatter och diskussioner legat till grund för bland annat lagförändringar. Detta påvisar språkets vikt för hur människor uppfattar verkligheten. Vi tänker vidare att även genom det som inte sägs kan omgivningen tolkas och det är något vi ser i empirin. Sara menar att orsaken till att ungdomar säljer sex kan vara att de utsatts för sexuella övergrepp och därmed inte kunnat utveckla sin egen sexualitet. Joakim tänker istället att försäljning av sex kan vara ett sätt för ungdomar att utveckla sin sexualitet. Att ge uttryck för sin sexualitet är något Christina uppfattar tillåts idag, men att det viktiga ur socialtjänstens synvinkel är vad ungdomarna gör med den. Genomgående för studien är att det i resonemang kring killar som säljer sex, inkluderas resonemang kring killarnas sexuella läggning. Däremot nämns aldrig tjejernas sexuella läggning, varken i empirin, tidigare forskning eller litteratur.

Vikten av kontexten blir tydlig med hänsyn till Beckers (2006, s.27) teori om hur outsiders skapas genom andras reaktioner på beteende. Enligt Becker (2006,

s.108) så upprätthålls inte alla regler och alla regelbrott eller regelbrytare anses inte vara jämbördiga. Detta illustrerar han med ett exempel där killar från medelklassområden inte kommer lika långt i rättegångsprocessen som killar från slumområden, trots att de begått likadana brott (Becker 2006, s.26) Det som skiljer sig mellan killarna är kontexten. Liknande resultat fanns i en annan studie där tjejer dömdes hårdare för brott som ansågs vara omoraliska och som egentligen var mildare än de brott som begicks av killar (Schlossman & Wallach 1978, s.68,73) Även här ligger skillnaden i normer och kontext.

5.3 Socialtjänsten men inte jag

Socialtjänsten arbetar utifrån LVU, vilken ska vara könsneutral. Är det verkligen möjligt att bedriva ett könsneutralt arbete? Även om det finns en bild av socialarbetare som en grupp människor med en öppen syn och som är icke-dömande, beskriver flera av respondenterna att den enskilde socialarbetaren har med sig ett raster med egna erfarenheter, tankar och idéer. Joakim säger:

Och även vi som socialarbetare, som ska vara neutrala och följer en lag, tror jag blir påverkade av samhällsvärderingar, egna erfarenheter och allt. Jag tror aldrig att man kan suddas bort det. (Intervju med Joakim)

I fråga om tjejers och killars sexualitet undersöks på samma sätt, svarar Sara tvetydigt. Hon säger att frågor om sexualitet är personligt, att socialarbetare har ett raster i sig som påverkar hur utredningen genomförs, att utredning och frågor därför beror mycket på vem som handlägger och vad denne har med sig. Utifrån den framställning respondenterna ger kring sin roll i den myndighetsutövning arbetet med LVU-utredningar innebär, har socialarbetaren å ena sidan lagen att förhålla sig till, samtidigt som denne ska förhålla sig till samhällets normer och den kontext klienten lever i. Socialarbetares situation kan beskrivas som att de sitter på en stol balanseras med ena foten i den rättsliga aspekten (Svensson 1997, s. 226ff.) och den andra foten i *sanningens politik* (Butler 2006, s. 73).

Sett till den rättsliga aspekten beskriver Svensson (1997, s. 225ff.) att rättens uppgift är att verka normerande och styrande över människors beteende. Detta

görs bland annat genom en tolkningsprocess, vari de händelser och situationer som tas upp i rätten, filtreras utifrån den rättsligt normerande verkligheten. Historiskt kan vi se att lagar inom rättsväsendet tillkommit, förändrats och försvunnit. Anledningen till detta kan vara av varierad art. En anledning kan tänkas vara att staten önskat ha en ökad kontroll bland vissa grupper i samhället. En annan kan tänkas vara i syfte att göra lagen mer jämlik och könsneutral. En tredje kan vara i syfte att anpassa efter samhällets föränderliga normer; exempelvis kan sådant som tidigare ansetts högst oacceptabelt, så som homosexualitet, idag vara okej. Rättsliga exempel på hur skillnad på killar och tjejer gjorts ser vi bland annat i Schlossman och Wallachs artikel (1978) där de beskriver hur tjejer straffades hårdare än killar som utförde brott under den progressiva eran. De beskriver att det i rätten gjordes skillnad på killar och tjejer, exempelvis var det en stor andel fler tjejer än killar som placerades på anstalter under flera års tid, medan fler killar istället endast dömdes till villkorlig dom. Detta trots att killar oftare dömdes till allvarligare brott i lagens mening (Schlossman & Wallach 1978. s. 71ff.).

Samtidigt som den rättsliga normeringsprocessen har stor inverkan så poängterar Svensson (1997, s. 233) att den rättsliga normeringen inte är helt avhängig den tolkningsprocess som görs inom rätten. Hon menar att dessa även kan motverkas och påverkas av normer som förekommer i samhället. Detta kan vi koppla till *sanningens politik* som innefattar språkets betydelse för normer i samhället (Butler 2006, s. 83). Butler skriver att språket så som det talas kan ha en inverkan från rådande normer. Vi tänker tillbaka på den oro som fanns för tjejer i samhället under 1960-talet, som påverkade de rättsliga normer och åtgärder som togs mot tjejer. Hamreby (2004, s. 58f.) skriver att det var utifrån debatter och diskussioner kring denna oro, som den så kallade *Raggarlagen* kom till. Den samhällseliga synen var att det framförallt var flickorna som var utsatta, som allvarligt kunde komma till skada och vars framtid avsevärt kunde påverkas. Utan att gå in på exakt vilka ord och uttryck som användes i dessa debatter och diskussioner, kan det tänkas att dessa haft en inverkan från de normer som troligtvis levde kvar sedan tidigare, det vill säga *tjejer som sköra*. Vidare skriver Hamreby (2004, s. 59) att bland annat Socialstyrelsen ställde sig tveksamma till denna lag, då det inte

upplevdes rätt att ingripa mot någon som egentligen inte gjorde något fel i lagens mening. Att det egentligen borde genomförts åtgärder mot de faktiskt kriminella.

Även om socialarbetare inte säger sig vara normativa, säger sig arbeta utifrån ett genusperspektiv och inte gör skillnad på killar och tjejer, så kan förvaltningen vara normativ. Men om förvaltningen är normativ, borde rimligtvis socialarbetarens arbete också vara normativt. Normerna behöver inte vara tydliga, normerna kan vara så väl inarbetade i den rättsliga aspekten eller i samhället att de är osynliga. Eller är det normativa en inbillning? Kanske behöver vi gräva djupare individuellt och strukturellt för att verkligen kunna uttala oss om den normerande processen.

5.4 Det dolda genusperspektivet

Kan sättet kvinnans plats i samhället normerats och hur tjejers och kvinnors roller genom tiderna (re)konstruerats, ha haft en påverkan i hur socialarbetare tidigare arbetat med tjejer som ansetts ha oacceptabelt sexuellt beteende? Kan den normeringsprocess som ständigt finns i samhället vidare ha en inverkan för hur det fortsatt görs viss skillnad på tjejer och killar i LVU-utredningar? I studien framkommer att en övervägande majoritet av arbetsplatserna saknar inarbetade riktlinjer för hur arbete ur ett genusperspektiv ska ske. Flera av respondenterna önskar att det fanns tydligare riktlinjer och att det fanns guider eller screeningverktyg för hur man ställer frågor kring sexualitet och sexuellt beteende. En av idéerna för hur detta skulle kunna se ut är att det i BBIC skulle kunna finnas ett avsnitt för sexuell hälsa. Trots att inarbetade riktlinjer inte finns på alla arbetsplatser, kan vi ur empirin utläsa att det trots allt sker ett arbete ur ett genusperspektiv.

Frågan lyfts då och då i mer allmänna diskussioner om man har en tjej som man misstänker säljer sex eller har många tillfälliga sexuella förbindelser, att vi speglar det mot hur vi skulle resonera om det här var en kille? (Intervju med Stefan)

En av de intervjuade har under sin yrkesverksamma tid inte upplevt att det skett förändringar i verksamheten kring hur socialarbetare arbetar ur ett

genusperspektiv. De övriga fem delar inte samma upplevelse, utan beskriver istället ett flertal förändringar över tid som kan sammanfattas i att medvetenheten om genus har ökat inom socialtjänsten. Detta uppges bero på att det numera finns ord som genus och intersektionalitet, vilket leder till att det också blir något som diskuteras på arbetsplatsen. Socialsekreterarna med lång arbetslivserfarenhet lyfter språkets betydelse för hur vi uppfattar, förstår och tolkar verkligheten. Sara berättar att när hon började arbeta med socialt arbete så fanns inte begrepp som intersektionalitet.

Utan det är ju lite sådär att som Wittgenstein säger att mina ord är min världs gräns. (Intervju med Sara)

Detta är ett tydligt exempel på en socialkonstruktivistisk grunduppfattning som utgörs av en tro på språkets vikt. Barlebo och Wennerberg (2010, s 13) beskriver att så som människan uppfattar verkligheten, bland annat påverkas av språket som skapar denna verklighet. Det är med språket vi har möjlighet att förstå varandra och det är genom detta vi har möjlighet att påverka. Att språket kan ses utgöra ens världs gräns, menar vi innebär både att det skapar möjligheter och begränsningar. Språket skapar tolkningsmöjligheter och möjliggör maktstrukturer, vilka i sin tur inverkar på språkets vidare utformning och tolkningar.

En annan förändring som lyfts i empirin är att samhällsnormerna ändrats över tid och att det numera är svårare att omhänderta en ungdom inom ramen för LVU. Detta står i kontrast till tidigare normer och lagstiftning där tjejer kunde omhändertas vid misstanke om osedlighet (Hamreby 2004, s. 98). Det finns en annan syn idag på vad som krävs för att uppfylla rekvisiten för annat socialt nedbrytande beteende. Att samhällsnormerna har förändrats visar sig även i hur orosanmälningarna ser ut. Det upplevs ha blivit mindre vanligt att det inkommer orosanmälningar som grundar sig i annat socialt nedbrytande beteende i form av ett sexuellt destruktivt beteende. Detta kan vi förstå som en del i hur språket inverkat på hur normerna genomgått en tolkningsprocess, vari det skett en förändring i hur man ser på socialt nedbrytande beteende och sexuellt destruktivt beteende.

Om tjejer och killars sexualitet och sexuella beteende undersöks på samma sätt i LVU-utredningar är möjligtvis en känslig fråga. Fyra av respondenterna svarar att detta inte görs, en ger ett tvetydligt svar och en svarar att det görs. Det som av empirin kan utläsas vara skillnaden i hur killars och tjejers sexualitet undersöks, är hur och vilka frågor som ställs. Resultatet av studien visar att respondenterna överlag upplever det som svårt att ställa frågor kring ungdomars sexuella beteende. Malin uttrycker det som så här:

Ofta så är det ett självskaðebeteende tror jag, så det är svårt för föräldrar att förstå. De tycker att det är skamligt, de vill inte prata om det. De tror att vi har en massa skamkänslor och går in och tycker, att det är dåligt liksom. Det vore bättre om vi kunde lyfta det så att de kunde förstå att det är inget skamligt. Det är inget fel man har gjort så, det är mer ett uttryck för en självskaða, att ungdomen mår dåligt och andra saker. (Intervju med Malin)

Någon uppger att det även beror på hur orosanmälan ser ut och menar att de oftast får mer information om tjejer när det gäller oro för socialt nedbrytande beteende. Empirin tyder på att samhället upplevs vara mer anmälningsbenäget när det kommer till tjejer.

När en flicka blir dålig, blir hon det icke så ofta genom att begå ett »brott», som genom att förfalla till osedlighet. En gosse kan gå samma väg, men det blir aldrig så ödesdigert för honom... En gosse, som stuckit knifven i en kamrat och blifvit dömd till fängelse, han kan ännu börja om på nytt och bli en bra karl. Men en flicka, som »varit inskrifven», hon kan, äfven om hon undantagsvis skulle få hjälp senare, aldrig bli fullt läkt invärtes igen. (Westberg 1906, s. 66f.)

Likt Westberg beskriver ovan och så som Hamreby (2004, s. 80f.) beskriver att tjejers handlingar tidigare oftast sågs som allvarligare än pojkars, skulle det högre antalet orosanmälningar för tjejer idag kunna bero på att samhället i viss utsträckning fortfarande ser det som allvarligare att tjejer bryter mot normer kring sexuellt beteende. Flera respondenter uppger att de oftast inte ställer frågor kring

ungdomars sexuella beteende, så vida det inte framgår i anmälan att det finns något där som behöver utredas, men att det är vanligare att de pratar om sexualitet och sexuellt beteende med tjejer än killar. Ur ett historiskt perspektiv har samhället och social barnavård haft ett större intresse för att undersöka tjejers sexuella beteende. Respondenternas svar om att de oftast inte ställer frågor om sexuellt beteende, men att när de gör det så är det oftast till tjejerna, påminner om hur tjejer som begått brott förr, alltid blev undersökta även för sitt sexuella beteende, oavsett brottets art (Hamreby 2004, s. 169).

När det kommer till socialtjänstens syn på tjejer som ger större uttryck för sin sexualitet är svaren spridda. De sträcker sig från uppfattningar om att det inom socialtjänsten finns ett dömande, en förlegad syn på tjejer och deras sexualitet eller en objektiviserad syn, till att det är något som anses vara oproblematiskt. Någon svarar att det är en kluven syn där socialarbetaren balanserar mellan synen på tjejer som ägare till sina egna kroppar och sin egen sexualitet, samtidigt som de ska försöka avgöra när ett beteende övergår till att utsätta sig själv för skada.

Så jag tänker att vi sätter oss nånstans i en glidande skala, vi står i nån slags samhällets normer, samtidigt också i förhållande till i vilken värld dem här tjejerna lever i. Där vi ibland säger att ”så här får tjejer göra och det ska dem göra, dem ska ha pojkvänner och man kan ha utomäktenskapligt sex” till att säga ”så här mycket sex får ni inte ha”.
(Intervju med Stefan)

Stefan beskriver synen på tjejer som ger större uttryck för sin sexualitet som kontextbunden, han menar att det som styr är i vilket sammanhang som tjejerna lever.

När det kommer till frågor om synen på killar som ger ett större uttryck för sin sexualitet är svaren mer samstämmiga. Antingen vet de inte eftersom de sällan arbetar med ärenden där de undersöker killars sexuella beteende, eller så upplever man synen som oproblematisk, så länge det rör sig om heterosexuella killar som inte är aktuella på grund av sexualbrott. Dessa svar är intressanta i förhållande till forskning som visar att killar i större utsträckning än tjejer någon gång har sålt sex (Svedin & Priebe 2007, s. 24). Socialtjänstens bristande förmåga att se killar som

har ett sexuellt destruktivt beteende, kan tänkas sträcka sig långt bak i tiden. Hamreby (2004, s. 79f). presenterar en studie från 1924 som visar att av de ungdomar som då satt på anstalt, var det inte en enda kille som var placerad med grund i osedligt beteende, samtidigt befann sig 40% av tjejerna där på just denna grund. Beror detta på att samhällets syn på killar är att de inte far illa av att bland annat sälja sex? Eller kan det vara så att bilden av killar som sexuellt utsatta är för långt bort från samhällets normerande ram för killar? Är det lättare att inte se vad som händer istället för att omvärdera bilden av vad det innebär att vara kille?

6. Slutdiskussion

I denna studie har vi ur ett socialkonstruktivistiskt perspektiv med stöd i normbegrepp och Beckers teori om outsiders (2006), avsett att genom kvalitativa intervjuer få ökad kunskap om hur socialarbetare i sitt arbete inom ramen för LVU, påverkar och påverkas av samhällsnormer kring genus, sexuellt beteende och försäljning av sex.

De normer som har haft en framträdande roll i studien är normerna kring killar och tjejers sexualitet och sexuella beteende. Det har ur empirin framkommit att synen på killar och tjejer skiljer sig åt, vilket även framkommer i tidigare forskning där Hamreby (2004), Schlossman och Wallach (1978) beskriver den normativa synen under 1900-talet. Bland respondenterna framkommer en större oro för tjejer som grundar sig i synen på dem som svagare. Tjejerna ses som offer och utsatta för risk från andra, medan killarna förväntas vara tåligare och aktiva deltagare i de val de gör. Vi kan likna detta vid hur Hirdman (2003) beskriver hur män och kvinnor utgöra varandras motsatser. Samtidigt finns det uttryckt i empirin att det troligtvis finns ett mörkertal bland killar som säljer sex. Vi tänker att mörkertalet kan bero på att dessa killar inte kommer till kännedom genom orosanmälningar, vilket socialarbetarna grundar sina utredningar på. Men samtidigt ställer vi oss frågande till varför socialarbetare, trots detta inte undersöker aktuella killars sexuella beteende mer. Forskning visar att tjejers sexuella beteende historiskt sett undersöktes grundligare och empirin presenterar att det kan upplevas naturligare att ställa frågor kring sexualitet och sexuellt beteende till tjejer. Empirin visar att om det inte kommer upp något i anmälan eller i utredningen som kan utgöra en grund för vidare undersökning i frågan, är sexuellt beteende inget socialarbetare går djupare in på.

En del av respondenterna efterfrågar, riktlinjer, guider eller screeningsverktyg som hjälpmedel i utredningsprocessen, då det kan upplevas svårt att ställa vissa frågor kring sexualitet och sexuellt beteende. Detta väcker frågor kring det sociala arbetets utformning och manualbaserings. Socialarbetare har en svår roll eftersom de behöver ta hänsyn till det rättsliga, samhälleliga och individuella. Normer ur rättsliga och samhälleliga aspekter är något Svensson (1997) och Butler (2006) presenterar, och som vi tänker även kan appliceras på hur socialarbetare arbetar

både på makro, meso och micro nivå. Med koppling till det som framkommer i empirin kring hur socialarbetare har flera aspekter att ta hänsyn till, tänker vi att utredningen inom ramen för LVU därmed kan bli svårnavigerad, där socialarbetaren kan bli tvungen att ta beslut som kan gå emot vissa normer, för att andra ska efterlevas.

Utifrån valda begrepp och teorier går det att förstå att den normativa processen, liksom socialarbetarens position, sker och utformas i olika nivåer i samhället, samt att det kan finnas skillnader i tid och rum. Häri blir kontexten viktig för förståelsen av rådande normer och för dess påverkan på socialarbetarens utredningar. Enligt Becker (2006) består samhället av grupper med egna regler. När socialarbetare tittar på kontexten ungdomarna lever i, undersöker de vilka grupper ungdomarna är del av samt hur reglerna ser ut inom dessa grupper. Ungdomarna kan bryta mot reglerna i en grupp genom att följa reglerna för en annan (Becker 2006). Elias och Scotson (2010) menar att grupper ordnas efter deras moraliska status vilket visar på socialtjänstens normerande roll genom att (re)konstruera normer baserat på vilka regler de väljer att upprätthålla. Den moraliska hierarkin innebär att normer är svårföränderliga, något vi finner stöd i hos (Hirdman 2003).

Ur empirin har vi kunnat se att sättet socialarbetare pratar om killar och tjejer är en del i processen av (re)konstruerandet av normer. Becker (2006) talar om hur andras reaktioner på beteende, är med och skapar normer och att detta har en påverkan på att den normerande synen kan variera. Vi tänker att reaktioner är språk av olika slag; det talade språket och det icke-talade språket, så som kroppsspråk eller ansiktsuttryck. Respondenterna lyfter språkets vikt för sin förståelse av världen men tycks inte alltid reflektera över hur deras eget språkbruk påverkar den normskapande processen. Vi ser en diskrepans mellan hur socialarbetare uttrycker att saker är och hur de sedan genom sitt språkbruk ger en annan bild. Exempelvis när de pratar om hur försäljning av sex är skadligt för både killar och tjejer samt att killar kan fara lika illa som tjejer, men ändå väljer att uttrycka sig om tjejer som offer, skadeskjutna och trasiga, medan killarna omnämns nästan helt utan känsloladdade eller förstärkande ord. Precis som med vilken individ som helst, har socialarbetare ett raster med sig i det sociala arbetet. Detta raster innefattar bland annat egna erfarenheter, kunskaper, tankar, idéer och värderingar. Genom studien påvisar vi att en del av detta raster kan vara synligt

och något man reflekterar mer eller mindre kring, medan en del kan tänkas vara så inarbetat och etablerat i oss, att den enskilde inte uppmärksammar det. Som ett led menar vi att socialarbetare själva får svårt att se på vilket sätt vi är med och påverkar de rådande normer som finns.

Vi upplever att det finns behov av vidare forskning, både kvalitativ och kvantitativ, kring ungdomar som utreds för LVU. En kvalitativ ansats hade kunnat ge en djupare förståelse för hur ungdomar upplever att frågor ställs i en utredning och hur samhällsnormer inverkar på denna upplevelse. En kvantitativ ansats hade kunnat ge en bredare bild av hur ofta frågor kopplade till sexuellt beteende eller sexualitet ställs. Detta hade kunnat ge en bild av kopplingar mellan hur utredningar genomförs och de normer som finns i samhället.

Referenser

- Abrams, Laura S. (2000) Guardians of Virtue: The Social Reformers and the "Girl Problem," 1890–1920. *Social Service Review* 74 (3): 436–452.
- Ahrne, Göran & Svensson, Peter (2015a) Kvalitativa metoder i samhällsvetenskap. I: Ahrne, Göran & Svensson, Peter (red.) *Handbok i kvalitativa metoder*. Stockholm: Liber.
- Ahrne, Göran & Svensson, Peter (2015b) Akademiskt skrivande. I: Ahrne, Göran & Svensson, Peter (red.) *Handbok i kvalitativa metoder*. Stockholm: Liber.
- Barlebo Wennerberg, Søren (2010) *Socialkonstruktivism – positioner, problem och perspektiv*. Malmö: Liber.
- Becker, Howard S. (2006) *Utanför: avvikandets sociologi*. Lund: Arkiv.
- BRB (1962:700). *Brottsbalk*.
- Bryman, Alan (2018) *Samhällsvetenskapliga metoder*. Tredje uppl. Stockholm: Liber AB.
- Butler, Judith (2006) *Genus ogjort: kropp, begär och möjlig existens*. Stockholm: Norstedts förlag.
- Elias, Norbert & Scotson, John L. (2010) *Etablerade och outsiders*. Andra uppl. Lund: Arkiv
- Eriksson, Niklas & Knutagård, Hans (2005). Sexmänsäljersex.se/x : nöje blir funktion. RFSL rådgivningen Skåne.
- Eriksson-Zetterquist, Ulla & Ahrne, Göran (2015) Intervjuer. I: Ahrne, Göran & Svensson, Peter (red.) *Handbok i kvalitativa metoder*. Stockholm: Liber
- Fredlund, Cecilia, Frida Svensson, Carl Göran Svedin, Gisela Priebe, Marie Wadsby (2013) Adolescents' Lifetime Experience of Selling Sex: Development Over Five Years. *Journal of Child Sexual Abuse*, 22 (3): 312–325.
- Hamreby, Kerstin (2004) *Flickor och pojkar i den sociala barnvården. Föreställningar om kön och sociala problem under 1900-talet*. Umeå: Umeå universitet.

- Helweg-Larsen, Karin (2003) Undersøgelsen: "Hvad vi ikke ved om børn og unge." I: *Konferencerapport 7. Emner: Børn og unga i prostitution samt handel med kvinder*. Köpenhamn: Nordiske Prostitutionskonference
[<https://www.yumpu.com/en/document/read/45614774/trafficking-socialstyrelsen>]
Hämtad: 20-11-26.
- Hirdman, Yvonne (2003) *Genus – om det stabila föränderliga form*. Andra uppl. Stockholm: Liber AB.
- Jonsson, Gustav (1980) *Flickor på glid: en studie i kvinnoförakt*. Stockholm: Tiden.
- Knutagård, Hans (2007) Sexuell normalitet. I: Kerstin Svensson (red). *Normer och normalitet i socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Lind, Rolf (2014) *Vidga vetandet. En introduktion till samhällsvetenskaplig forskning*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Meeuwisse, Anna & Swärd, Hans (2013) Vad är ett socialt problem. I: Anna Meeuwisse & Hans Swärd (red.) *Perspektiv på sociala problem*. Andra uppl. Stockholm: Natur och kultur.
- Myers, Tamara (2009) Sex, Gender, and the History of the Adolescent Body: 30 Years after "The Crime of Precocious Sexuality". *The Journal of the History of Childhood and Youth* 2 (1): 95–102.
- Pedersen, Willy & Hegna, Kristinn (2003) Children and adolescents who sell sex: a community study. *Social Science & Medicine* 56 (2003): 135–147.
- Schlossman, Steven & Wallach, Stephanie (1978) The Crime of Precocious Sexuality: Female Juvenile Delinquency in the Progressive Era. *Harvard Educational Review* 48 (1): 65–94
- Schlytter, Astrid (1999) *Kön och juridik i socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur.
- SFS 1990:52. *Lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga*.
- SFS 1998:408. *Lag (1998:408) om förbud mot köp av sexuella tjänster*.
- Siring, Annelie (2008) Sexhandel, sexlagstiftning och myndighetsförståelse. Ett svenskt exempel. I: Charlotta Holmström & May-Len Skilbrei (red.) *Prostitution i Norden*. Tema Nord 2008:604. Köpenhamn: Nordiska Ministerrådet

- Socialstyrelsen (2015) Utreda barn och unga. Handbok för socialtjänstens arbete enligt socialtjänstlagen. [<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/handbocker/2015-1-9.pdf>] Hämtad: 2020-11-17.
- Socialstyrelsen (2020) LVU. Handbok för socialtjänsten. Stockholm, Socialstyrelsen. [<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/handbocker/2020-3-6642.pdf>] Hämtad: 2020-10-29.
- SOU 1995:15. *Könshandel*. Sammanfattning av betänkandet Könshandel.
- Statistiska centralbyrån (2020) Folkmängd i riket, län och kommuner 30 september 2020 och befolkningsändringar 1 juli-30 september 2020. Totalt. [<https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/befolkning/befolkningens-sammansattning/befolkningsstatistik/pong/tabell-och-diagram/kvartals--och-halvarsstatistik--kommun-lan-och-riket/-kvartal-3-2020/>] Hämtad 2020-11-23.
- Svedin, Carl Göran & Priebe, Gisela (2007) Selling Sex in i Population-Based Study of High School Seniors in Sweden: Demographic and Psychosocial Correlates. *Archives of Sexual Behaviour*. 36 (1): 21–32.
- Svensson, Eva-Maria (1997) *Genus och rätt- en problematisering av föreställningen om rätten*. Uppsala: Iustus förlag AB.
- Svensson, Peter & Ahrne, Göran (2015) Att designa ett kvalitativt forskningsprojekt. I: Ahrne, Göran & Svensson, Peter (red.) *Handbok i kvalitativa metoder*. Stockholm: Liber.
- UNICEF Sverige (1989) *Barnkonventionen. FN:s konvention om barnets rättigheter*. Stockholm: Unicef Sverige
- Vetenskapsrådet (2017) *God forskningssed*. Stockholm: Vetenskapsrådet.
- Westberg, Ebba (1906) *Samhällets barnavård*. Stockholm: Fattigvård och Folkförsäkring. Skriftserie utgifven af Centralförbundets för Socialt Arbeta (C. S. A:s) fattigvårdskommitté, n:o 12.

Bilaga 1 – Medverkarförfrågan

Hej!

Vi är två socionomstudenter som läser sjätte terminen vid Socialhögskolan, Lunds universitet. Vi skriver denna termin vår kandidatuppsats och är intresserade av yrkesverksammas syn på omhändertagande av unga utifrån rekvisitet ”socialt nedbrytande beteende”.

Vårt syfte är att få ökad kunskap om hur socialarbetares utredningar inom ramen för LVU påverkas av samhällsnormer kring genus, sexuellt beteende och försäljning av sex.

Vi söker dig som är socionom och arbetar med LVU-utredningar, alternativt har erfarenhet av detsamma. Vi önskar att du varit i kontakt med klient där det funnits oro för klientens sexuella beteende eller oro för att denne sålt sex, detta är dock inget krav. Vi hoppas du skulle vara intresserad av att ställa upp på en intervju på ca 45 minuter.

På grund av den rådande situationen med Covid-19, kommer intervjun genomföras antingen genom Skype eller Zoom. Telefonintervju är också ett alternativ om så önskas. Har ni några frågor till oss eller vår handledare om vår undersökning är ni jätte välkomna att höra av er via mail.

Tack på förhand!

Vänliga hälsningar, Gabriella Engström & Ana Gostovic

Vår handledare heter Hans Knutagård

Vi kan nås på:

Gabriella Engström – ga2645en-s@student.lu.se

Ana Gostovic – jur10ago@student.lu.se

Hans Knutagård – hans@ingressus.se

Bilaga 2 – Intervjuguide

Informera om:

- Presentation.
- Studiens syfte.
- Anonymitet. Analys görs ej på individnivå, privat information, samt information om socialkontoret där den intervjuade jobbar kommer ej att skrivas ut.
- Empirin vi får genom intervjun används endast i forskningssyfte.
- Deltagande är helt frivilligt, vilket innebär att intervjupersonen får avstå från frågor och avbryta intervjun om så önskas.
- Samtycke till inspelning?
- Eventuella frågor?

Bakgrund:

- Antal år i arbete med LVU?
- Erfarenhet av utredningar där det funnits oro för socialt nedbrytande beteende, kopplat till sexuellt destruktivt beteende?
- Erfarenhet av utredningar där det funnits oro för att ungdomen sålt sex?

Verksamheten:

- Finns det i er verksamhet några rutiner/riktlinjer utifrån ett genusperspektiv, i fråga om socialt nedbrytande beteende?
- Upplever du att det skett någon förändring inom verksamheten under din yrkesverksamma tid, kring hur man arbetar ur ett genusperspektiv i frågor som rör socialt nedbrytande beteende?

Målgrupp:

- Upplever du att man inom socialtjänsten i en LVU-utredning undersöker tjejer och killars sexualitet på samma sätt?
- Hur tror du att tjejer påverkas av att sälja sex?
- Hur tror du att killar påverkas av att sälja sex?

Normer:

- Hur skulle du beskriva att man inom socialtjänsten i LVU-utredningar, ser på tjejer som ger ett större uttryck för sin sexualitet?
- Hur skulle du beskriva att man inom socialtjänsten i LVU-utredningar, ser på killar som ger ett större uttryck för sin sexualitet?
- Vad tänker du att tjejer har för motiv till att sälja sex?
- Vad tänker du att killar har för motiv till att sälja sex?
- Varför tror du att fler tjejer omhändertas utifrån rekvisitet ”socialt nedbrytande beteende” med koppling till sexuell destruktivitet?

Avslut:

- Finns där något du skulle vilja tillägga?
- Har det öppnats upp för nya funderingar för dig kring genus och LVU som du kommer ta med dig i ditt arbete som socionom?
- Fråga om intervjupersonen önskar ta del av det färdiga arbetet?